മഹാഭാരതകഥ.

ഒരു നിരൂപണം

ഗ്രന്ഥകർത്താ:
കന്നത്തു് ജനാർദ്ദനമേനോൻ

൧-ാംപതിപ്പ്] [൫൦൦ പ്രതികൾ

PUBLISHED BY THE

B. V. BOOK DEPOT

TRIVANDRUM.

Copy Right

K. P. Works—Trivandrum

1920.

K. KARTHIYAYENI PERINAD QUILON VILAYATHU-HOUSE

മഹാഭാരതകഥ.

ഒരു നിരൂപണം

ഗ്രന്ഥകത്താ:

കന്നത്തു് ജനാർദ്ദനമേനോൻ

൨-ാം പതിപ്പ്]   [൫൦൦ പ്രതികൾ

PUBLISHED BY THE

B. V. BOOK DEPOT

TRIVANDRUM.

Copy Right

K. P. Works—Trivandrum

1920.

ARTHYAYENI ... PERINAD QUILON. ... YATHU-H...

മഹാഭാരതകഥ.

ഒരു നിരൂപണം

ഗുണദോഷങ്ങൾ.

ലോകത്തിൽ ഗുണദോഷസമ്മിശ്രമായിട്ടല്ലാതെ യാതൊന്നുംതന്നെ ഇല്ല. കേവലം പൂർണ്ണമായിട്ടോ, കേവലം ദോഷപൂർണ്ണമായിട്ടോ ഏതെങ്കിലുമൊരു വസ്തു ഉണ്ടെങ്കിൽ അതു് ഏകമായ ബ്രഹ്മം മാത്രമാണു്. സമത്വത്തിലാണു പ്രകൃതിയുടെ കിടപ്പെങ്കിലും, അതിനുണ്ടായിക്കാണുന്ന വിവിധവികാരവിശേഷങ്ങൾക്കൊക്കെയും കാരണം വിഷമതയാണു്. വികാരമുണ്ടാവേണമെങ്കിൽ വിഷമതയുണ്ടാവണം. വിഷമതയില്ലെങ്കിൽ പ്രപഞ്ചമില്ല. വിഷമത ഭവിക്കാതെയും, വികാരം ജനിക്കാതെയും ഇരുന്നാൽ പ്രപഞ്ചം ഏകത്വത്തിൽ ലയിക്കും; അതാണു് പ്രളയാവസ്ഥ. ഇക്കണ്ട ജീവജാലത്തെയൊക്കെയും പ്രപഞ്ചത്തിൽ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നതു് വിഷമതയുടെ പ്രവൃത്തിയാണു്. വിഷമതയെന്നതു് രണ്ടു വിഭിന്നശക്തികൾ തമ്മിലു

ള്ള മത്സരത്തിന്റെ ഫലമാകുന്നു. ഈ വിഭിന്ന ശക്തികളെയാകുന്നു ഗുണം, ദോഷം എന്നിങ്ങനെ പേർ കൊടുത്തു തരംതിരിച്ചു വെച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഈ രണ്ടു ശക്തികൾ തന്നെയാകുന്നു സുഖദുഃഖങ്ങൾ, ശീതോഷ്ണങ്ങൾ. എന്നീവക എല്ലാ ദ്വന്ദ്വഭാവങ്ങളെയും വിസ്ഫുരിപ്പിക്കുന്നതു്.

ഏതൊരു വസ്തുവിൽ ഗുണം കുറഞ്ഞും ദോഷം വളൎന്നും ഇരിക്കുന്നുവോ അതിനെ ചീത്തയെന്നു നിരാകരിക്കയും; ഗുണം വളൎന്നും ദോഷം കുറഞ്ഞും ഇരിക്കുന്നുവോ അതിനെ നല്ലതെന്നു സ്വീകരിക്കയും നാം ചെയ്യുന്നു. ലോകമാകെ പുകഴ്ത്തുന്ന ഒരു മഹാത്മാവിൽ-അദ്ദേഹം ലോകത്തിൽ വൎത്തിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ-ഏതെങ്കിലുമൊരു ദോഷം തീൎച്ചയായും ഉണ്ടായിരിക്കും. അതിന്മണ്ണംതന്നെ, ലോകമാകെ നിന്ദിക്കുന്ന ഒരു ദുരാത്മാവിൽ- അവൻ ലോകത്തിൽ വൎത്തിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ- എന്തെങ്കിലുമൊരു ഗുണവും ഉണ്ടായിരിക്കും. തന്റെ നാശത്തിന്നു കാരണമാവാതെയുള്ള ദോഷവും, തന്റെ അഭിവൃദ്ധിക്കാസ്പദമായുള്ള ഗുണവും ഒരുവനിൽ ഉണ്ടായിക്കാണുമ്പോൾ അവനെ സജ്ജനങ്ങളുടെയും; നേരെമറിച്ചുള്ള ഗുണദോഷഭാവങ്ങളോടുകൂടിയവനെ ദുൎജ്ജനങ്ങളുടെയും ഗണത്തിൽ ചേൎക്കുകയാണു് നാം ചെയ്യുക.

ഇങ്ങിനെ, മനുഷ്യർ അവരവൎക്കുള്ള പരിചയങ്ങൾക്കും അനുഭവങ്ങൾക്കും ഒത്തവണ്ണം അന്യരെ സംബന്ധിച്ചു ഗുണദോഷങ്ങളെ വകതിരിക്കുന്നതിൽ, ആകപ്പാടെ നോക്കിയാൽ, ചിലപ്പോഴെല്ലാം കുറെയൊക്കെ ശരിയാകാറുണ്ട്. ഗുണത്തിനും ദോഷത്തിനും അസംഖ്യം ഭാവഭേദങ്ങളുള്ളതിനാൽ അവ ഇന്നിന്നവയെന്നു വിവേചിച്ചറിയുന്നതിനും, അവയുടെ ഫലങ്ങൾ ഇന്നിന്നവയെന്നു നിൎണ്ണയിച്ചു തൃപ്തിപ്പെടുന്നതിനും, സ്വന്തം കാൎയ്യത്തിലാണെങ്കിൽ, ഒട്ടും തന്നെ ആവാതെ, മനുഷ്യർ ഭ്രമപരവശരായും ദുഃഖാകുലരായും നിരന്തരം ഉഴന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അന്നുമുതൽ ഇന്നുവരെ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള വിജ്ഞന്മാരേവരും മനുഷ്യരെ ഈ വിഷയത്തിൽ സമൎത്ഥരാക്കുവാൻ വേണ്ടി മാത്രമാണ് ഇത്രയേറെ ശ്രമിച്ചതും, ഇത്രയേറെ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ എഴുതിക്കൂട്ടിയതും. എന്നിട്ടും ഈ വിഷയത്തിൽ, നമുക്ക് എത്രയോ ചുരുങ്ങിയ ജ്ഞാനമേ ഉണ്ടായിക്കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ളൂ. ഗുണദോഷങ്ങൾ നമ്മുടെ ചിത്തവൃത്തിയെ എങ്ങിനെയെല്ലാം പ്രവൎത്തിപ്പിക്കുന്നു എന്നു കണ്ടറിയുകയും, അവയുടെ ഫലങ്ങൾ ഇന്നിന്നവയെന്നു അനുഭവിച്ചറിയുകയും ചെയ്യുംതോറും നമുക്കു വിവേചനശക്തി വൎദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. എന്നാൽ ചിത്തവൃത്തിയെ സൂക്ഷ്മമായി പരിശോധിക്കുന്നതിനും, അനുഭവങ്ങളെ ക്രമത്തിൽ പകുത്തുവെ

കുന്നതിനും വേണ്ടുന്ന നിരീക്ഷണശക്തി മനുഷ്യൎക്ക് എത്രയോ ഏറ്റവും കുറവായിട്ടാണിരിക്കുന്നതു്. നമ്മുടെ മനസ്സിൽനിമിഷംപ്രതി വികാരങ്ങൾ മാറി മാറി വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ടു്; എന്നു തന്നെയല്ല, അവിടെ ചിലവികാരങ്ങൾ സ്ഥായിയായി കിടക്കുന്നതുമുണ്ടു്. ഗുണമായിട്ടും ദോഷമായിട്ടും എത്രയൊക്കെയോ ഫലങ്ങൾ നാം അനുഭവിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു; ചിലതു് ഇപ്പോഴും നാം അനുഭവിച്ചു കൊണ്ടുതന്നെയിരിക്കുന്നു. ആ വക ചിത്തവികാരങ്ങൾക്കും ഈ വക ഫലങ്ങൾക്കും തമ്മിലുള്ള സംബന്ധത്തെ കാൎയ്യകാരണഗതിക്കൊത്തവണ്ണം നിൎണ്ണയിക്കുന്നതിനൊ, കീഴ് കഴിഞ്ഞ അനുഭവങ്ങളെ വഴിക്കുവഴി സ്മരിക്കുന്നതിനൊ മനുഷ്യർ മിക്കവാറും കഴിവില്ലാത്തവരാണു്.

സാഹിത്യകാരന്മാർ.

ഈ നിലയിൽ നിന്നു നോക്കുമ്പോഴാണു് സാഹിത്യകാരന്മാരുടെ പ്രവൃത്തികൾക്കുള്ള വില എന്തുമാത്രമുണ്ടെന്നു് നാം കാണുക. അവർ സങ്കല്പലോകത്തിൽ പല തരത്തിലുള്ള മനുഷ്യരെ സൃഷ്ടിച്ചു് നമ്മുടെ മുമ്പിൽ കൊണ്ടുവന്നു് നിൎത്തുന്നു. വിവിധഭാവങ്ങളോടുകൂടിയ ഗുണദോഷങ്ങൾ അവരിൽ വെ

വ്വേറെ അംകുരിക്കുന്ന ക്രമത്തെയും, അവ അവരുടെ ചിത്തവൃത്തിയെ പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്ന വിധത്തെയും, അവയിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന ഫലങ്ങളെ അവർ അനുഭവിക്കുന്ന അവസ്ഥയെയും സാഹിത്യകാരന്മാർ നമുക്ക് ശരിയായും വെളിവായും കാട്ടിത്തരുന്നു. അവരുടെ ഈ മായാമനുഷ്യരിൽ ചിലർ നാം തന്നെയാണെന്നും, ചിലർ നമ്മുടെ സ്വന്തപ്പെട്ടവരാണെന്നും തോന്നുമാറ് നമ്മെ മയക്കുന്നതിന് സാഹിത്യകാരന്മാക്ക് സാമർത്ഥ്യമുണ്ട്. നാം അവരുടെ മായാലോകത്തിൽ സ്വബോധരഹിതരായി പ്രവേശിക്കയും അവിടെ നടക്കുന്ന അനുഭവങ്ങളും അവയുടെ കാരണങ്ങളും എന്നെന്നും മാഞ്ഞുപോകാത്തവണ്ണം നമ്മുടെ മനസ്സിൽ പതിയുകയും ചെയ്യുന്നു. അങ്ങിനെ വിവിധങ്ങളായ ഗുണദോഷഭാവങ്ങളുടെ ഉത്ഭവസ്ഥാനങ്ങളെയും അവയുടെ വിവിധങ്ങളായ ഫലങ്ങളെയും നാം തിരിച്ചറിയുമാറാവും. ഗുണദോഷസമ്മിശ്രമായ ലോകത്തിന്റെ കിടപ്പും, സുഖദുഃഖങ്ങളുടെ നടപ്പും നാം കാണുമാറാവും. നമ്മെ അവനമിപ്പിക്കുന്ന ദോഷങ്ങളെ ഒടുക്കുന്നതിനും, മാനസിക ദുർവ്വികാരങ്ങളെ അടക്കുന്നതിനും, നമ്മെ ഉന്നമിപ്പിക്കുന്ന ഗുണങ്ങളെ എടുക്കുന്നതിനും നാം ശക്തരാകയും ചെയ്യും. ഇത്രയൊക്കെ ഗുണം സാഹിത്യകാരന്മാരുടെ പ്രവൃത്തിയിൽ നിന്ന് നമുക്കു കിട്ടുന്നുണ്ട്. ഇങ്ങിനെ, പരമാനു

ഭവങ്ങളേയും ആ അനുഭവങ്ങൾക്കുണ്ടായ മനോവികാരങ്ങളെയും ആ മനോവികാരങ്ങളെ പ്രവൎത്തിപ്പിച്ച വിഷമതയെയും സാഹിത്യകാരന്മാർ ലോകത്തിൽ അനുഭവഗോചരമാക്കീട്ടുള്ളതു കൊണ്ടാണ് നമുക്കു ഇത്രയെങ്കിലും ഗുണദോഷജ്ഞത ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതു്. പരാനുഭവങ്ങളെയും സ്വാനുഭവങ്ങളെയും അവരവർ തന്നെ ചികഞ്ഞുനോക്കി കാൎയ്യകാരണങ്ങളെ നിൎണ്ണയിക്കുവാൻ ലക്ഷത്തിൽ ഒരാൾക്കു പോലും ശക്തിയില്ലാതെയാണല്ലോ ഇരിക്കുന്നതു്.

മഹാഭാരതം.

വ്യാസമഹൎഷി ഒരു സാഹിത്യവീരനായിരുന്നു. അയ്യായിരം കൊല്ലങ്ങൾക്കു മുമ്പെ ജീവിച്ചിരുന്നവരാണെന്നു് നാം വിശ്വസിക്കുന്ന കൗരവന്മാർ, അവരവരുടെ ഗുണദോഷങ്ങളെയും അവയ്ക്കുണ്ടായ ഫലങ്ങളെയും തുറന്നു കാണിച്ചുകൊണ്ടു് ഇന്നും നമ്മുടെ മുമ്പിൽ ജീവനോടെ വന്നു നിൽക്കുന്നതു് വ്യാസമഹൎഷിയുടെ സാഹിത്യപീയൂഷപ്രയോഗത്താലത്രെ. ഗുണവും ദോഷവും ഇടകലരാത്ത വസ്തു ലോകത്തിൽ ഒന്നുംതന്നെ ഇല്ലാത്തതിനാൽ, സജ്ജനദുർജ്ജനങ്ങളെ വകതിരിച്ചറിയുന്നതിൽ മനുഷ്യലോകം പരിഭ്രാ

ന്തരായിത്തീൎന്നിരിക്കുന്നുവെന്നും, സ്വീകാൎയ്യങ്ങളും പരിത്യാജ്യങ്ങളുമായ ചിത്തവൃത്തികൾ ഇന്നിന്നവയെന്നറിയാതെ കുഴങ്ങുന്നുവെന്നും കണ്ടു്, മനുഷ്യരെ ഈ പരിഭ്രാന്തിയിൽ നിന്നും കുഴപ്പത്തിൽ നിന്നും മോചിപ്പിക്കുന്നതിനായിട്ടാണു് അദ്ദേഹം മഹാഭാരതകഥ നിൎമ്മിച്ചതു്. ഗുണദോഷ സമ്മിശ്രമായിട്ടല്ലാതെയോ, അവയ്ക്കൊത്ത ഫലങ്ങളെ ശരിയായി അനുഭവിക്കാതെയോ ഒരു പാത്രവും അതിലില്ല. അമാനുഷമായും മുഗ്ദ്ധോചിതമായും, അനുകരണീയമായും, നിരാകരണീയമായും, കൗതുകകരമായും, ഭയങ്കരമായും — ഇങ്ങിനെ അനേകതരം ചിത്തവൃത്തികളെ ആ മഹാ ഗ്രന്ഥത്തിൽ തന്മയത്വത്തോടെ പ്രകാശിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. വിവിധ ഗുണദോഷഭാവങ്ങളുടെ ഉത്ഭവസ്ഥാനങ്ങളെയും, അവ മനസ്സിൽ വളൎന്നു പ്രവൎത്തിക്കുന്ന വിധങ്ങളെയും, എന്നിട്ടുണ്ടാകുന്ന ഫലങ്ങളെയും അതിൽ വെവ്വേറെ എടുത്തുകാണിച്ചിരിക്കുന്നു. ഒരുവനിൽ ചില ദോഷങ്ങളുണ്ടായിരുന്നാലും- അതിൽനിന്നു് അവൻ ദുഃഖമനുഭവിക്കുമെന്നു തീൎച്ചയാണെന്നിരുന്നാലും, പരോപദ്രവത്തിനോ സ്വാത്മനാശത്തിനോ അവ കാരണമാവാത്തവണ്ണം അവയെ താഴ്ത്തി നിൎത്തുവാൻ ശക്തിയുള്ള വേറേ ചില ഗുണങ്ങൾ അവനിലുണ്ടെന്നിരിക്കിൽ അവൻ ശിഷ്ടനാണെന്നും; മററാ

രുവനിൽ ചില ഗുണങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നിരുന്നാലും- അതിൽ നിന്നു അവൻ സുഖമനുഭവിക്കുമെന്നാലും- ആ ഗുണങ്ങളെ കവിഞ്ഞുനിൽക്കുന്ന ദോഷങ്ങൾ അവനിലുണ്ടെന്നിരിക്കിൽ അവൻ ഒരു ദുഷ്ടൻ തന്നെയെന്നും- ഇങ്ങിനെ ദുഷ്ടശിഷ്ടന്മാരെ വകതിരിക്കേണ്ടതു് എങ്ങിനെയെന്നു ഭാരതത്തിൽ വ്യക്തമാക്കിയിരിക്കുന്നു. ദുർവികാരങ്ങളെയും സദ്വികാരങ്ങളെയും ഫലാനുഭവകാലത്തിനു മുമ്പേ തന്നെ ബാഹ്യഭാവങ്ങളെ നോക്കി എങ്ങിനെ നിർണ്ണയിക്കാൻ കഴിയുമെന്നു അതിൽ വിശദമാക്കിയിരിക്കുന്നു. 'മഹാഭാരതം' ഒരു വലിയ ലോകമാണു. അതിലെ പാത്രങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലുമൊന്നിനോടു സംബന്ധക്കാത്ത ജീവിതഗതിയോ മനോഭാവമോ വേറെ കാണുകയില്ല. ലോകതത്വം സർവ്വും അതിലുണ്ടു്. ജീവിതരഹസ്യങ്ങളൊക്കെയും അതിൽ പരസ്യമാക്കീട്ടുണ്ടു്.

ചിത്തവൃത്തിനിരോധം.

ദോഷങ്ങളൊക്കെയും ദുഃഖഹേതുകങ്ങളാകയാൽ അവയിൽ ഒന്നും കലരാതെ ജീവിക്കുവാൻ കഴികയില്ലെന്നിരിക്കിൽ അവയോടു എങ്ങിനെയാണു പെരുമാറേണ്ടതു്? കാമം, ക്രോധം, ലോഭം, മോഹം, മദം, മാത്സര്യം എന്നിവയാണല്ലോ മുഖ്യദോഷഭാവങ്ങൾ. ഇ

വ നാശകരങ്ങളായ ദുർവൃത്തികളാണെന്നും, ഇവയ്ക്കു മനസ്സിൽ ഒട്ടും ഇടം കൊടുക്കരുതെന്നും പലരും പലേടത്തും ഉപദേശിക്കുന്നുണ്ടു്. യഥാർത്ഥ ഭാരതീയരുടെ ജീവിതാദർശം ഈശ്വരസാക്ഷാൽകാരമാണെന്നതിനാൽ, അതിലേക്കു മാനസിക ദുർവൃത്തികളെ ഒന്നൊന്നായോ, ഒട്ടൊട്ടായോ അകററി, ആ സ്ഥാനങ്ങളിൽ പ്രേമം, അനുകമ്പ, ദാനം, നിർമ്മമത, വിനയം, സമദർശനം എന്നീ സദ്‌വൃത്തികളെ മുറയ്ക്കു പ്രവേശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു്, ക്രമേണ മനസ്സിനെ ബ്രഹ്മത്തിൽ ലയിപ്പിച്ചു് നിർവികാരാവസ്ഥയെ പ്രാപിക്കേണമെന്നതുകൊണ്ടാണ് ദുർവൃത്തികളെ ഒഴിക്കേണമെന്നു് എല്ലായ്പോഴും എല്ലാടത്തും വിജ്ഞന്മാർ നമ്മെ ശാസിക്കുന്നതു്. ഈ രഹസ്യത്തെ നിരന്തരം അറിഞ്ഞുകൊണ്ടു വേണം ദുർവൃത്തികളോടു പെരുമാറുവാൻ. ജീവിതം പ്രപഞ്ചത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നേടത്തോളം കാലം ദോഷങ്ങളിലൊന്നെങ്കിലും മായുന്നതായാൽ അത്രത്തോളം ആ ജീവിതം ലോകരംഗത്തിൽ പ്രകാശം കുറഞ്ഞിരിക്കും. തീരെ ക്രോധഹീനനായ ഒരുവനെ നോക്കുക: ആനക്കാരൻ ആനയുടെ തലയിലെന്നപോലെ, അവൻെറ തലയിൽ ഇതരന്മാർ ചവിട്ടിക്കയറുന്നു. അതുകൊണ്ടു്, ഗുണമോ ദോഷമോ ആയ ഏതു ചിത്തവൃത്തിയേയും നശിപ്പിക്കുവാനല്ലാ നാം

ശ്രമിക്കേണ്ടതു്. അവയെ പതുക്കെപ്പതുക്കെ നാം കീഴടക്കണം. വിവിധവികാരാകരമായ മനസ്സിനെ നമ്മുടെ ആധിപത്യത്തിങ്കീഴിലാക്കണം. ഇപ്പോഴാവട്ടെ മനസ്സിന്, അതായതു്, കാമക്രോധാദി ചിത്തവികാരങ്ങൾക്കു് നാം കീഴ്പെട്ടിരിക്കയാണ്. അവയൊക്കെ നമ്മുടെ ജീവിതത്തിൽ സ്വതന്ത്രമായി പ്രവൃത്തിച്ചുവരുന്നു. അവയുടെ കർമ്മഫലങ്ങൾ നാം അടിമകൾക്കൊപ്പം അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ജീവിതത്തിന്റെ നശ്വരതയെയും സുഖദുഃഖങ്ങളുടെ നിസ്സാരതയേയും പററി നിരന്തരം ചിന്തിക്കയും, വൃത്തിവിശേഷങ്ങൾ മനസ്സിനെ ക്ഷോഭിപ്പിച്ചു് നമ്മെ ഏടാകൂടത്തിൽ തള്ളിവിടുന്ന രീതിയെ അപ്പഴപ്പോൾ സൂക്ഷ്മമായി കണ്ടറികയും, ആ ചിത്തവൃത്തികൾക്കുള്ള കാരണകാര്യങ്ങളെ ക്ഷമയോടെ പരിശോധിക്കയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതായാൽ മനസ്സിനെ നമുക്കു് കീഴ്പെടുത്തുന്നതിന് ക്രമേണ കഴിയുമാറാവും. ആ നിലയിലെത്തിയാൽ സ്വേച്ഛാനുസരണം മനസ്സിനെ പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നതിനോ, നശിപ്പിച്ചു കളയുന്നതിനോ, എന്തിനും നമുക്കു കഴിയും. അപ്പോഴത്തെ കർമ്മഫലങ്ങളൊന്നും. അതായതു, സുഖദുഃഖങ്ങളൊന്നും നമ്മെ തീണ്ടുകയില്ല. നാം അപ്പോൾ സദാനന്ദന്മാരായിരിക്കും. ലൌകികകാര്യങ്ങളിൽ സർവ്വശക്തന്മാരുമായിരി

ക്കും. ഈ ഉൽകൃഷ്ടജീവിതത്തിൽ എത്തിയവരാണ് മഹാ ഭാരതത്തിലെ കൃഷ്ണനും ഭീഷ്മനും.

കൃഷ്ണൻ

ഭാരതകഥയുടെ പ്രാണനാകുന്നു കൃഷ്ണൻ. അദ്ദേഹം പ്രപഞ്ചസ്ഥിതികർത്താവായ വിഷ്ണുവിന്റെ അവതാരമാണത്രെ. അവതാരമെന്നാൽ എന്താണു്? ഒരുവൻ ചിത്തവൃത്തിയെ എത്രത്തോളം നിരോധിക്കുന്നുവോ, അത്രത്തോളം അവനിൽ ഈശ്വരാംശം പ്രകാശിക്കും. മനസ്സിനെ തീരെ കീഴടക്കുകയും പ്രാപഞ്ചികബന്ധത്തിൽ നിന്നു് തീരെ മോചിക്കയും ചെയ്യുന്നവനിൽ അതിലധികം ഈശ്വരാംശം പ്രകാശിക്കും. അപ്പോൾ, ജീവാത്മാവിനു പരമാത്മാവിനോടുള്ള ഐക്യത്തെ അവൻ അറിഞ്ഞു് അനുഭവിക്കും; അവന്നു് ഐശ്വര്യസിദ്ധിയുണ്ടാകുകയും ചെയ്യും. ഇങ്ങിനെയുള്ളവൻ സാമാന്യമനുഷ്യരിൽ നിന്നു് എത്രയോ പടി ഉയർന്നുനിൽക്കുന്നതിനാൽ അവനെ ഈശ്വരാവതാരമെന്നു് ജനങ്ങൾ പൂജിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെയൊരു മഹാത്മാവാകുന്നു കൃഷ്ണൻ. പ്രപഞ്ചമൊക്കെയും മിഥ്യയാണെന്നും, ദൈവം സർവ്വശക്തനും സർവ്വവ്യാപിയുമാണെന്നും, അതു് താൻതന്നെയാണെന്നും അദ്ദേഹ

ത്തിന് അനുഭവപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. എന്നിട്ടും, അദ്ദേഹം സാമാന്യജനങ്ങളുടെ ഗുണത്തിന്നായി പ്രപഞ്ചത്തിൽ തന്നെ സ്ഥിതിചെയ്തു കർമ്മം ചെയ്തുകൊണ്ടു ജീവിക്കുന്നു. വ്യാസൻ തുടങ്ങിയ മഹർഷിവരന്മാർ കൂടി പ്രാപിക്കാത്ത അവസ്ഥയാണിതു്. മനസ്സിനെ എത്രവളരെ താഴ്ത്തിനിൎത്തിയാലും, ഒരു ചെറിയ പിടി കിട്ടിയാൽ അതു് മേലോട്ടു കുതിച്ചു ചാടും. കാമക്രോധാദി ചിത്തവൃത്തികൾക്കു് അവകാശമില്ലാത്ത വിജനങ്ങളായ വനപ്രദേശങ്ങളിൽ പ്രവേശിച്ചു ഈശ്വരധ്യാനൈകപരന്മാരായും ആത്മാനന്ദന്മാരായുമിരിക്കുന്ന ഈ ഋഷിവരന്മാർ നാട്ടിൽ വന്നു് ലൌകവ്യവഹാരങ്ങളുടെ തിക്കും തിരക്കും ഏൽക്കുമ്പോൾ അവരുടെ മനസ്സിനു ഒട്ടൊട്ടു കലുക്കം തട്ടാറുണ്ടു്. കാട്ടിനുള്ളിൽത്തന്നെ ഇവരെ മനസ്സു് ചിലപ്പോഴൊക്കെ വഞ്ചിക്കാറുണ്ടെന്നുമുണ്ടു്. എന്നാൽ കൃഷ്ണനൊ? എവിടെയെവിടെ ലൌകിക ക്ലേശങ്ങൾ ഉൗക്കോടെ തിരക്കുന്നുവൊ അവിടെയൊക്കെയും കൃഷ്ണനുണ്ടു്. അദ്ദേഹം എത്രയോ വളരെ പുത്രകളത്രങ്ങളോടും, എത്രയോ വളരെ ആശ്രിതന്മാരോടും കൂടിയ ഗൃഹസ്ഥനാണു്; അതേ കാലത്തുതന്നെ അദ്ദേഹം സൎവ്വസംഗപരിത്യാഗിയായ മഹർഷിയുമാണു്; രജോഗുണം മൂൎത്തീകരിച്ച ക്ഷത്രിയോത്തമനുമാണു്. അദ്ദേഹം പരമാത്മാവിനെയും പ്ര

ണ്ടയിനിയെയും ഒരേ സമയത്തുതന്നെ ആശ്ലേഷിച്ചാനന്ദിക്കുന്നു. ഹാ, എത്രത്തോളം പരമോന്നതമായ അവസ്ഥയാണിതു്! കയ്യൊന്നുയൎത്തിയാൽ ലോകത്തിലെ കിരീടങ്ങളൊന്നൊഴിയാതെ അദ്ദേഹത്തിൻെറ കാൽക്കൽ വന്നു വീഴും. എന്നാൽ ഒരു ചെറിയ ദേശം പോലും അദ്ദേഹത്തിന്നു വേണ്ട. അദ്ദേഹം എല്ലാവരുടെയും മിത്രമാണു്. എല്ലാരുടെയും ദാസനാണു്; എല്ലാരുടെയും യജമാനനുമാണു്. അദ്ദേഹത്തിൻെറ കാൽക്കൽ ലൗകികസുഖഭോഗങ്ങളൊക്കെയും കവിഞ്ഞു കവിഞ്ഞു കിടക്കുന്നുണ്ടു്. എന്നിട്ടും അദ്ദേഹം ഹൎഷിക്കുന്നില്ല. ദുസ്സഹങ്ങളും ദുരന്തങ്ങളുമായ അനവധി ക്ലേശങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ ഞെരുക്കുന്നതായി നാം കാണുന്നു. എന്നാൽ അദ്ദേഹം ശോചിക്കുന്നതായി നാം അറിയുന്നില്ല. ഒരു ഉത്തമഗൃഹസ്ഥൻെറ നിലയിൽ എപ്പൊഴും കൎമ്മം ചെയ്തുകൊണ്ടു തന്നെയിരിക്കുന്നു; അവയുടെ ഫലങ്ങളൊന്നും അദ്ദേഹത്തിനെ ബാധിക്കുന്നില്ലെന്നേയുള്ളു- ഇത്രയും പരമോൽകൃഷ്ടാവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ച ഇദ്ദേഹം കൂടി ഒരു ക്ഷണനേരത്തേക്കു മനസ്സിനാൽ വഞ്ചിക്കപ്പെട്ടു. അൎജ്ജുനരക്ഷക്കായി ഭീഷ്മൻെറ നേരെ ചക്രമെടുത്തു കുതിച്ചുചാടിയതു നോക്കുക. ഇങ്ങിനെയിരിക്കെ, മററു മുനികളുടെയും സാമാന്യ ജനത്തിൻെറയും കഥ പറവാനുണ്ടോ? ദു

ഷ്ടതയെ നിഗ്രഹിക്കയും ശിഷ്ടതയെ പരിഗ്രഹിക്കയുമാകുന്ന ഉത്തമ പുരുഷലക്ഷണമെന്നും, അതു നിർമ്മമതയോടും ഫലകാംക്ഷ കൂടാതെയും നിർവഹിക്കേണമെന്നുമുള്ള തത്വോപദേശത്തെ അദ്ദേഹം സ്വജീവിതത്താൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചു. ഗീതയിൽ പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുള്ള തത്വങ്ങളെയൊക്കെയും അദ്ദേഹം, ഇങ്ങിനെ തന്നെ, വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്.

കൃഷ്ണനെപ്പോലെ വഞ്ചന ചെയ്തിട്ടുള്ള ഒരാൾ ലോകത്തിൽ വേറെയില്ലെന്ന് പലക്കും തോന്നാം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വഞ്ചനകളെ ഒന്നൊഴിയാതെ വ്യാസൻ വെളിവാക്കീട്ടുള്ളതുകൊണ്ടാണ് അങ്ങിനെ തോന്നുന്നത്. നാമോരോരുത്തനും നിമിഷംപ്രതി ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വഞ്ചനകളെ വേറെ പകുത്തുവെയ്ക്കുവാൻ കഴിയുമെങ്കിൽ അവയുടെ എണ്ണവും വണ്ണവും കണ്ടു നാം ഭ്രമാന്ധരായിപ്പോകും! എന്നാൽ, കൃഷ്ണന്റെ വഞ്ചനകളാവട്ടെ, ബഹുജനഗുണത്തിനായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഒരാൾക്ക് ഒഴിച്ചുകൂടാത്തവയാണ്. അദ്ദേഹം പലരുടെയും കപടത്തെ ചതിയാൽ നശിപ്പിച്ചതു്, സ്വാർത്ഥതയാൽ പ്രേരിതനാവാതെയും, ഭൂരിപക്ഷഗുണത്തിനായിട്ടുമാണെങ്കിലും, ആ വഞ്ചനകൾ പോലും ഫലിക്കാതെ പോയിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവാവസാനം ഏറെ മോശമായ നിലയിലാണു്. ത

ൻെറ കുലം ആകപ്പാടെ നശിച്ചുപോയി. തൻെറ ദേഹമോ, നിസ്സാരനും നീചനുമായ ഒരുവൻെറ അമ്പേറ്റുനശിക്കേണ്ടതായും വന്നു. ഇതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്നു് ശോകമൊട്ടും ഉണ്ടായിട്ടില്ലാ; എങ്കിലും ഏതു ദുഷ്കർമ്മവും, ആരിലായാലും, ഫലിക്കാതിരിക്കയില്ലാ എന്നു് ലോകം അറിയുമാറായിട്ടുണ്ടു്. ആ മഹാപുരുഷൻെറ ജീവാത്മാ ഇപ്പോൾ നിർവികല്പസമാധിയിൽ ലയിച്ചിരിപ്പാണു്. ലോകത്തിൽ ദുഷ്ടത വർദ്ധിക്കുമ്പോഴൊക്കെയും താൻ വന്നെത്തിക്കൊള്ളാമെന്നു് അദ്ദേഹം നമ്മെ ആശ്വസിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

ഭീഷ്മൻ.

ഇനി ഭീഷ്മൻെറ അടുക്കൽ ചെല്ലുക. അംബ എന്ന രാജപുത്രിയെ നിർഗ്ഗതിയാക്കിയതിൻെറ ഫലമായിട്ടോ എന്നു് തോന്നുമ്മണ്ണം അദ്ദേഹം ഇതാ, നിർഗ്ഗതിയായി ശരശയ്യയിൽ കിടക്കുന്നു. അംബയുടെ ദേഹനാശത്തിന്നു് താൻ കാരണമായതുപോലെ, തൻെറ ദേഹനാശത്തിന്നു് അവളും കാരണമായി. വീരപുരുഷോചിതമായ ശരശയ്യയിൽ അദ്ദേഹം ആത്മാനന്ദത്തോടെയാണു് കിടക്കുന്നതെങ്കിലും, ഇതരന്മാൎക്കു് അങ്ങിനെയല്ലാ തോന്നുക. അംബയുടെ കാൎയ്യത്തിൽ അ

ദ്ദേഹം ദോഷചിന്തകൂടാതെയാണു് പ്രവൎത്തിച്ചതെങ്കിലും ഇതരന്മാൎക്കു് അങ്ങിനെയല്ലല്ലൊ തോന്നിയതു്. ദോഷമാണെന്നു് മററുള്ളവൎക്കു് തോന്നത്തക്ക പ്രവൃത്തി താൻചെയ്തു. ദുഃഖമാണെന്നു് മററുള്ളവൎക്കു് തോന്നത്തക്ക അനുഭവം തനിക്കുണ്ടായി. ബഹുജനഗുണത്തിനായി തനിക്കു് ദുഃഖകരമായി വരാവുന്ന കൃത്യങ്ങളിൽ കൂടിയും പ്രവേശിക്കുവാൻ ധൈൎയ്യപ്പെടേണ്ടതു് പുരുഷധൎമ്മമാണു്. ആ ധൎമ്മത്തെ നിൎവ്വഹിച്ചു കാണിക്കുകയാണു് കൃഷ്ണനും ഭീഷ്മനും ചെയ്തതു്. ദോഷമൊന്നും ചെയ്യാതെ ജീവിക്കുവാൻ കഴികയില്ല. ആ ദോഷങ്ങൾ സ്വാൎത്ഥതയെന്നിയെ പരഗുണത്തിനായിട്ടാണു് ചെയ്യുന്നതെങ്കിൽ അവയുടെ ഫലങ്ങളെ സമാധാനത്തോടെ അനുഭവിക്കുവാനാവും.

ചിത്തവൃത്തിയെ നിരോധിച്ചു്, ലോകരഹസ്യം ഒട്ടൊഴിയാതെ പ്രത്യക്ഷാനുഭവമാക്കി, നിഷ്കാമഭാവത്തോടേയിരിക്കുന്ന ഗംഭീരാശയനാണു് ഭീഷ്മൻ. ലോകത്തിൽ പൌരുഷത്തെ അദ്ദേഹം അധികം വിലവെച്ചിരിക്കുന്നു. ഇന്ദ്രിയവശഗമല്ലാതെയും മമതയില്ലാതെയുമുള്ള പരിശുദ്ധമായ പൌരുഷത്തിനു് സ്വാധീനമാവാതെ ലോകത്തിൽ ഒന്നുംതന്നെയില്ലെന്നാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സിദ്ധാന്തം. ദൈവംപോലും ആ പൌരുഷത്തിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. താൻ പരമാ

ത്മാവിൽനിന്ന് വേറിട്ടിട്ടുള്ളവനല്ലായ്കയാൽ, തന്റെ നിലയെ അറിഞ്ഞു് അതിനെ സർവോൽകൃഷ്ടമാക്കുവാൻ ശ്രമിക്കയല്ലാതെ, ദൈവം എന്നൊന്നിനെ വേറെ തിരിഞ്ഞുനോക്കേണ്ടതില്ലെന്നാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം. ഗുണത്തെ അദ്ദേഹം ആദരിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് നമുക്കു തോന്നാമെങ്കിലും, ഗുണത്തേയും ദോഷത്തെയും ഒരുപോലെ അദ്ദേഹം തള്ളിനിൎത്തിയിരിക്കയാണു്. ലോകത്തിൽ സാരമായിട്ട് അദ്ദേഹത്തിനു ഒന്നുംതന്നെയില്ല. സുഖദുഃഖങ്ങളൊന്നും അദ്ദേഹത്തെ സ്പർശിക്കുന്നില്ല. പാണ്ഡവധാൎത്തരാഷ്ട്രന്മാർ തമ്മിൽ ഊക്കോടെ കൂട്ടിമുട്ടിക്കലമ്പുമ്പൊഴൊക്കെയും അദ്ദേഹം കുലുക്കം കൂടാതെയിരിക്കുന്നതേയുള്ളു. കൃഷ്ണനിലാവട്ടെ, സർവ്വവും തന്റേതെന്നും, സർവ്വവും താൻ തന്നെ എന്നുമുള്ള ഭാവമാണു്. എന്നാൽ ഭീഷ്മനിലോ, സർവ്വത്തെയും ഉപേക്ഷിച്ച് ഒന്നും തനിക്ക് വേണ്ടാ എന്ന ഭാവമാണുള്ളതു്. ജനസാമാന്യം വഴിതെററിപ്പോകരുതെന്നു കരുതി, അവൎക്കുവേണ്ടി അദ്ദേഹം കൎമ്മംചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കയാണു്. അച്ഛന്റെ സുഖത്തിനുവേണ്ടി, അദ്ദേഹം ദാമ്പത്യവൃത്തിയെയും തനിക്കു ന്യായമായി ഉണ്ടായിരുന്ന രാജ്യാവകാശത്തെയും യൌവനത്തിൽ തന്നെ ധീരതയോടെ ഉപേക്ഷിച്ചു. പോരാട്ടത്തിൽ പൌരുഷത്താൽ പരശുരാമനെക്കൂടെയും പമ്പരം തിരിപ്പിച്ചു. രാജാക്കന്മാരെയൊ

ക്കെയും അദ്ദേഹം കിടുകിടെ വിറപ്പിച്ചു. അതെല്ലാം കഴിഞ്ഞു് ബദ്ധനാരം സ്വസ്ഥനായി വിശ്രമിച്ചിരുന്നു. വിരാടദേശത്തും കരുക്ഷേത്രത്തിലും വെച്ചുണ്ടായ യുദ്ധങ്ങളിൽ, ചോറുതിന്ന കൂറു് ആക്കും വേണ്ടതാണെന്ന് ലോകത്തെ പഠിപ്പിക്കുവാൻ വേണ്ടിമാത്രം ചിലതു കാട്ടിക്കൂട്ടിയെന്നല്ലാതെ, അദ്ദേഹത്തിൽ പൂണ്ണമായുള്ള പൌരുഷത്തെ അവിടെയൊന്നും ശരിയായി പ്രയോഗിച്ചിട്ടില്ല. ദുർജ്ജനം പോററിപ്പുലത്തിയ തൻെറ ദേഹത്തെ അവക്കായും, സൽഭാവത്താൽ സമ്പാദിച്ച ജ്ഞാനത്തെ സജ്ജനത്തിനായും വിട്ടുകൊടുത്തു് ആ മഹാത്മാ ബ്രഹ്മത്തിൽ ലയിച്ചു.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ.

പുരുഷകേസരിയായ ഭീഷ്മൻെറ ഗംഭീരാശയത്തിൽ അന്തർഭവിച്ചിട്ടുള്ള ഭാവവും, പുരുഷോത്തമനായ കൃഷ്ണൻെറ കമ്മഗതിയും ഇന്നനിലയിലാണെന്നു ധൃതരാഷ്ട്രൻ അറിയാതെയിരുന്നിട്ടില്ല. അവരുടെ ഈ പ്രതികൂലഗതി തൻെറ കുലത്തോടെയുള്ള നാശത്തിന് ഹേതുവാകുമെന്നു് അദ്ദേഹം ഭയപ്പെടാതെയുമിരുന്നിട്ടില്ല. എന്നാൽ, ഈ അറിവും ഭയവും അദ്ദേഹത്തിൻെറ മനസ്സിൽ ഇടക്കിടെ മിന്നിമിന്നിക്കൊണ്ടിരു

ന്നതല്ലാതെ സ്ഥിരമായും ദൃഢമായും പതിയുകയുണ്ടാ യില്ല. മക്കളുടെ കൊട്ടിനൊപ്പം താളം ചവുട്ടികൊണ്ടുനിന്നാൽ, ക്രമേണ നരകത്തോളം താണുപോകുമെന്ന് അദ്ദേഹത്തോടു വിദുരൻ രാപ്പകലൊരുപോലെ ഓതിക്കൊണ്ടിരുന്നിട്ടും ഫലമൊന്നുമുണ്ടായില്ല. അത്രമാത്രം കലശലായ വാത്സല്യം മക്കളുടെ പേരിൽ ധൃതരാഷ്ട്രനുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഏതു ദൃഢനിശ്ചയവും അടിയോടെ ഇളകി മറിയുന്നതിന്ന് ദുര്യോധനൻ എങ്ങാനുമൊന്ന് അനങ്ങിയാൽ മതി. ധൃതരാഷ്ട്രർ ഒരു ദുഷ്ടനോ മൂഢനോ അല്ല. സജ്ജനത്തെയും സദാചാരത്തെയും സദുപദേശത്തെയും അറിയുന്നതിനും ആദരിക്കുന്നതിനും അദ്ദേഹത്തിനു ശക്തിയുണ്ട്. വിദുരൻെറയും മററു മാന്യന്മാരുടെയും ഉപദേശങ്ങളെ അദ്ദേഹം ശ്രദ്ധയോടെ ശ്രവിക്കയും സൽഭാവത്തോടെ മാനിക്കയും ചെയ്യുന്നുണ്ട്. എങ്കിലും അവ താൽകാലികമായ ഉന്മേഷത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതിനല്ലാതെ, സ്ഥിരമായി നില നിൽക്കുന്നതിന്ന് മക്കളിൽ അതിരററുള്ള വാത്സല്യം നിമിത്തം മനസ്സിൽ ഇടമില്ലാതെയായി. മക്കൾ എന്തൊന്ന് ആവശ്യപ്പെട്ടാലും എന്തൊന്ന് പ്രവർത്തിച്ചാലും അതിനെ തടുക്കുന്നതിന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞില്ലെന്നല്ലാ, അതൊക്കെയും അദ്ദേഹത്തിന്ന് കൌതുകകരമായിരിക്കയും ചെയ്തു. കഷ്ടം! മറെറല്ലാ ഗുണവും അദ്ദേഹത്തി

ലുണ്ട്. സന്താനവാത്സല്യവും ഒരു ഗുണവിശേഷം തന്നെ. എന്നാൽ, തന്നെത്താൻ മറന്നുപോകത്തക്കവണ്ണം ആ വാത്സല്യം അമിതമായി വളൎന്നിരുന്നു എന്നൊരു ദോഷം മാത്രമെ അദ്ദേഹത്തിലുള്ളു. ആ ദോഷം എന്തുമാത്രം ഘോരമായ ദുഃഖത്തെയാണ് അദ്ദേഹത്തിൽ കടിമേയറിയതു്! അഹോ, അതു വിചാരിക്കാൻ വയ്യ.

പുത്രപൌത്രന്മാർ ഒന്നൊഴിയാതെ ചത്തു മണ്ണടിഞ്ഞുപോയി. അധികാരശക്തിയും അഹംകാരഭാവവും ഇടകലൎന്നുകൊണ്ടു്, ഇടിവെട്ടുംവണ്ണമുള്ള ദുൎയ്യോധനന്റെ ആ ആജ്ഞാധ്വനി ധൃതരാഷ്ട്രന്റെ സ്മരണയിൽ നിന്നു പോലും ഏറെ ദൂരപ്പെട്ടു പോയിരിക്കുന്നു. മക്കളുടെ വീരവാദകോലാഹലം ഒരിടത്തും അദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ കേൾക്കുന്നില്ല. ബന്ധുമിത്രാദികളുടെ വരവും അപ്പോഴത്തെ സന്തോഷഭാവവുമെല്ലാം അദ്ദേഹത്തിന് പഴങ്കഥകളായിത്തീൎന്നു. ഭീഷ്മദ്രോണാദികളുടെ ആ ശാസ്ത്രീയ വാദഘോഷം ഒന്നുകൂടി കേട്ടാനന്ദിക്കുന്നതിന് അദ്ദേഹത്തിന് ഇനി എന്നൊന്നും കഴികയില്ലെന്നായി. നാലുകെട്ടിലെ ആട്ടവും പാട്ടും കളകളനാദവുമൊക്കെ ഒടുങ്ങി. ഒരുനേരത്തും തിരക്കൊഴിയാതെയും, ഹൎഷധ്വനിയൊതുങ്ങാതെയും ഇരുന്നിരുന്ന ആ കൊട്ടാരം ഇപ്പോൾ നിശ്ശ

ന്യവും ഭയങ്കരവുമായ ശ്മശാനഭൂമിപോലെയാണ് ധൃതരാഷ്ട്രന് തോന്നുന്നത്. വിദുരന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ സാന്ത്വനവാക്കുകളെല്ലാം അദ്ദേഹത്തിന് മർമ്മഭേദകങ്ങളായിട്ടാണ് തീരുന്നത്. ഒന്നിനും കുറവില്ലാതെ, നാട്ടിനെല്ലാം അധിപതികളായി, പൂർണ്ണസുഖത്തോടെ വാണിരുന്ന തന്റെ മക്കൾ ഇപ്പോൾ വെറുംമണ്ണിൽകിടന്നു ചീയുന്നുവെന്നും, അവർ കഴുക്കൾക്കും കുറുക്കന്മാൎക്കും ഭക്ഷണസാധനങ്ങളായി തീരുന്നുവെന്നും കേൾക്കുവാനും ഓൎക്കുവാനും—ആരെങ്ങിനെയെല്ലാം സമാശ്വസിപ്പിച്ചാലും ധൃതരാഷ്ട്രന് കഴിയുമോ? പുത്രഭാൎയ്യമാർ അങ്ങുമിങ്ങുമായി മാറടിച്ചു കിടന്ന് വിലപിക്കുന്നതും, കൊച്ചുകിടാങ്ങൾ അവരവരുടെ അച്ഛനെ കാണാതെ വിളിച്ചു വിളിച്ചു കരയുന്നതും അദ്ദേഹം കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതെങ്ങിനെ? പുണ്ണിൽ അമ്പുതറക്കുന്നതുപോലെ ഇടയ്ക്കിടെ ശത്രുക്കളുടെ വിജയഘോഷം മുഴങ്ങുന്നതുമുണ്ട്. എല്ലാംകൊണ്ടും ദുരന്തവും ദുസ്സഹവുമായ സന്താപത്തിൽ പെട്ട് അദ്ദേഹം വെന്തുനീറുന്നു. ഇനിയൊരു ഗതി എങ്ങും കാണാതെയുമായി. മക്കളൊക്കെയും എന്നെന്നേക്കുമായി പിരിഞ്ഞുപോയി. സർവ്വസുഖഭോഗങ്ങളും അതേ പോക്കിൽത്തന്നെ പോയി. ഒരു മകനെങ്കിലും, ഒരൊററസുഖമെങ്കിലും ഇങ്ങുതങ്ങി നിന്നുവെങ്കിൽ ആശ്വസിക്കാമായിരുന്നുവെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് ഇപ്പോൾ തോന്നുന്നുണ്ടാവാം. എന്തു

ചെയ്യാം! താൻ തന്നെയല്ലേ ഈ നാശത്തെ വലിച്ചിട്ടത്. മക്കളിൽ സ്നേഹവും നിരപരാധികളായ പാണ്ഡവന്മാരിൽ ദ്വേഷവും ഒപ്പം അദ്ദേഹത്തിൽ വളൎന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. പാണ്ഡവമാർ കുലത്തോടെ നശിക്കണെ എന്ന് അദ്ദേഹം നേൎന്നുകൊണ്ടിരിക്കയും ചെയ്തു. മററുള്ളവർ എങ്ങിനെയാവെണമെന്ന് താൻ കരുതുകയും പ്രവൎത്തിക്കയുംചെയ്തുവോ, അങ്ങിനെതന്നെ താൻ ആവേണ്ടിവന്നു. ഇപ്പോഴാവട്ടെ, തന്റെ ഈ സങ്കടങ്ങളെ മററു വല്ലവരോടും എണ്ണിയെണ്ണിപ്പറഞ്ഞു തീൎത്തിട്ടെങ്കിലും കുറെ ആശ്വസിക്കാമെന്നു വെച്ചാൽ, അതിനും തരമില്ലാതെയാണിരുപ്പ്. മക്കളുടെ പോക്ക് സന്മാൎഗ്ഗത്തിൽക്കൂടിയല്ലെന്നും അവരോടൊന്നിച്ചുതന്നെ പോയിക്കൊണ്ടിരുന്നാൽ ഒട്ടുക്കം വമ്പിച്ച വിപത്തിൽ ചെന്നു വീഴുമെന്നും അന്നു തന്നോടു ഋഷികൾക്കൂടിയും ഉപദേശിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹം അതിനെ ശരിവച്ചുവെങ്കിലും അങ്ങിനെ പ്രവൎത്തിക്കയുണ്ടായില്ല. മക്കളൊക്കയും നിരന്നിരുന്ന് തമ്മിൽത്തമ്മിൽ കയ്യടിച്ചു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കവേ, ദുശ്ശാസനൻ പാഞ്ചാലിയെ സഭയിൽ പിടിച്ചിഴച്ചുകൊണ്ടുവന്നു അവമാനിക്കുന്നതു കണ്ട് ഒന്നിനും ആവാതെ തലതാഴ്ത്തി നിന്നിരുന്ന ആ പാണ്ഡവന്മാർ, ഇപ്പോൾ തന്റെ മക്കളുടെ നാശത്തെപ്പററി തന്നെ ആശ്വസിപ്പിക്കാൻ വന്നുനില്ക്കുമ്പോൾ ആ വൃദ്ധന്റെ മനസ്സു ഒക്കെപ്പാടെയാൎത്ത് പൊട്ടിച്ചു

തരുന്നു. ഹാ, അന്നത്തെ കഥ ഓക്കുകവയ്യ. മക്കളുടെ ഘോഷയാത്രകളും, ഉത്സവാഘോഷങ്ങളും, വിനോദവിശേഷങ്ങളും ഒഴിഞ്ഞിട്ടു് ഒരു നേരവുമില്ലാതിരുന്നതിനാൽ തനിക്കു ശ്രാവണസുഖദമാംവണ്ണം എപ്പൊഴും ഹർഷാരവം മുഴങ്ങിക്കൊണ്ടേയിരുന്നു. മക്കളുടെ പ്രഭാവങ്ങളെപ്പററിയും തന്റെ ഭാഗ്യവൈഭവങ്ങളെപ്പററിയും പുകഴ്ത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ബന്ധുമിത്രാദികൾ ചിലരല്ലെങ്കിൽ മററു ചിലരെന്ന നിലയിൽ ഒരു നേരവും ഒഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. മക്കളിൽ നവനവങ്ങളായി ഉദിച്ചുകാണുന്ന വീരഭാവ വിശേഷങ്ങളെപ്പററി പ്രണയിനിയായ ഗാന്ധാരീദേവിക്കു്, തന്നെ അറിയിക്കുന്നതിനു് എന്തെങ്കിലും പുതുതായിയൊന്നു് ഇല്ലാതെയുള്ള നേരമുണ്ടായിട്ടില്ല. അവിടെയുള്ള കോലാഹലവും തനിക്കുള്ള കുതൂഹലവും അന്നു് അങ്ങിനെയെല്ലാമായിരുന്നു. ഇപ്പോഴോ? എങ്ങും ഭയംകരമായ നിശ്ശബ്ദത. കൃഷ്ണനടക്കം ആറു ഭൃത്യന്മാർ തന്നെ ചുററിനില്ക്കുന്നു. അവരുടെ വാക്കുകൾ തന്റെ മനസ്സിനെ ആഞ്ഞു തല്ലിപ്പൊടിക്കുന്നു. ഒരാളും തനിക്കു സഹായമില്ല. ഈ നിലയ്ക്കു് ഒരന്തവുംകാണുന്നില്ല. അഹോ, ഇതൊരു ഭയങ്കരസ്വപ്നമോ! അല്ല അല്ല: ധൃതരാഷ്ട്ര സ്വപ്നമല്ലാ ഇതു്. അങ്ങു ചെയ്ത കർമ്മങ്ങളുടെ ശരിയായഫലങ്ങളത്രെ. അവ അനുഭവിച്ചു തന്നെ തീരണം. അങ്ങയുടെ ഹൃദയത്തിൽ വിദ്വേഷവൃക്ഷത്തെ നട്ടുവളർത്തി

അതു്, വളൎന്നു പുഷ്ടിച്ചു അതിനെ മക്കളോടൊന്നിച്ചിരുന്നു കണ്ടു് അങ്ങു അന്നു് ആനന്ദിച്ചു. പിന്നെ, ആ വിഷവൃക്ഷം അതിന്നു സ്വാഭാവികമായുള്ള വിഷഫലങ്ങളെ ഉതിൎത്തു തുടങ്ങി. അതെല്ലാം അങ്ങേയ്ക്കും മക്കൾക്കും അനുഭവിക്കാതെ കഴികയില്ലെന്നായി. മക്കളൊക്കെയും കൂട്ടത്തോടെ നശിച്ചു. ഇതിനൊക്കെക്കും ഹേതുഭൂതനായ അങ്ങു് ഇപ്പോഴും എരിഞ്ഞുപൊരിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കാറായി. ഇനി, അങ്ങു ചെയ്തുപോയ പാപങ്ങളെ സ്മരിച്ചു്, ദൈവത്തോടു ക്ഷമായാചനം ചെയ്തുകൊണ്ടു ഈശ്വരധ്യാനൈകപരനായി കാട്ടിൽ ചെന്നിരിക്കതന്നെ നല്ലൂ. കൊട്ടാരത്തിൽ തന്നെയിരിക്കുന്നതായാൽ ഏതുഭാഗത്തും ഏതു നേരത്തും മക്കളെ സംബന്ധിച്ചു കഴിഞ്ഞുപോയ ഓരോരോ കാൎയ്യങ്ങൾ അങ്ങേയ്ക്കു് ഓൎക്കുവാൻ ഇടയാകയും അവ മനസ്സിനെ ദഹിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയും ചെയ്യും.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ ഒടുക്കം അങ്ങിനെതന്നെ ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്ത്യജീവിതവും മരണവും കാട്ടിൽ വെച്ചായിരുന്നു. സന്താനവാത്സല്യം വേണ്ടതിൽക്കവിയുകയാലുണ്ടായ വിപത്തുകൾ നോക്കുക. മററനേകം സൽഗുണങ്ങളുണ്ടായിരുന്നിട്ടും ഈ ഒരൊററ ദോഷം, തന്നെയും തന്റെ കൂട്ടുകാരേയും ആകപ്പാടെ നശിപ്പിച്ചു. നിരവധിനാശകാരണമായ ഈ ദോഷ

ത്തിന്നക്രൂരതയും അദ്ദേഹത്തെ നിന്ദ്യചരിതനാക്കുവാൻ ശക്തിയുണ്ടായിട്ടില്ലെന്നു കാണുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിലുണ്ടായിരുന്ന മററു ഗുണങ്ങളുടെ എണ്ണവും വണ്ണവും എന്തുമാത്രമായിരിക്കണം. ധൃതരാഷ്ട്രന്റെ പേരിൽ നമുക്കു അനുകമ്പയല്ലാതെ അത്ര അധികം വെറുപ്പു തോന്നുന്നുണ്ടോ? കഷ്ടം! ഒരേ ഒരു ദോഷം! ഗുണം നിലകവിഞ്ഞു എന്ന ഒരു ദോഷം! അതിൽനിന്നും മററന്തെല്ലാം ദോഷങ്ങൾ പൊട്ടി പുറപ്പെട്ടു! എണ്ണിയാലൊടുങ്ങാത്ത ആപത്തുകൾ അതു വരുത്തിക്കൂട്ടുകയും ചെയ്തു.

ദ്രുപദൻ.

ധൃതരാഷ്ട്രനെപ്പോലെതന്നെ പാഞ്ചാലരാജാവായ ദ്രുപദനും പുത്രനാശം അനുഭവമായിട്ടുണ്ടു്. ഒരുവനു നൂറെണ്ണവും പോയിയെങ്കിലും മററവനു ഒന്നുള്ളതേ പോയുള്ളുവെങ്കിലും ദുഃഖം ഇരുകൂട്ടൎക്കും ഒരുപോലെതന്നെ. ധൃതരാഷ്ട്രനാവട്ടെ, പുത്രവിരഹവ്യഥയാൽ വെന്തുരുകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പാഞ്ചാലനോ ഏറെ കൃതാൎത്ഥതയോടും ഏറെ സമാധാനത്തോടും കൂടിയാണിരിക്കുന്നതു്. ധൃതരാഷ്ട്രനെപ്പോലെ പുത്രൻ ചമഞ്ഞു ഞെളിഞ്ഞിരുന്നു കാണേണമെന്ന ആഗ്രഹമല്ലാ ദ്രുപദനു ഉണ്ടായിരുന്നതു്. തന്റെ ശത്രുവായ ദ്രോണാചാൎയ്യനെ വധിക്കേണമെന്നു തനിക്കുള്ള ഉദ്ദേ

ര്യത്തെ സാധിപ്പിപ്പാൻ തക്കവണ്ണം അദ്ദേഹം മക
നെ യോഗ്യനാക്കി കൊണ്ടുവന്നു. ധൃതരാഷ്ട്രനെ
പ്പോലെതന്നെ ദ്രുപദനും സ്വതന്ത്രനായ ഒരു മഹാരാ
ജാവുതന്നെയെന്നിരുന്നിട്ടും, തൻെറ മകനെ സുഖഭോ
ഗങ്ങളെ ശീലിപ്പിച്ച് ക്ലേശമെന്തെന്നറിയിക്കാതെയ
ല്ലാ വളത്തിയത്. എന്തെങ്കിലുമൊരു മഹാകർമ്മം ചെ
യ്യാതെയുള്ള ജീവിതം തുഛമാണെന്നു മകനെ പഠി
പ്പിക്കയും, ക്ലേശങ്ങളെ ശീലിപ്പിച്ചു മനഃസ്സിൽ ഉണൎച്ച
യേയും ഉറപ്പിനേയും വളൎത്തുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടു് ജീ
വിതത്തിൽ വിജയം നേടേണ്ടതെങ്ങിനെയെന്നു മകനെ
നല്ലവണ്ണം ബോധിപ്പിച്ചു. ധീരോദാത്തനായിത്തീൎന്ന
ആ പുത്രൻ ദുഷ്കരങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളിൽ പോലും പ്ര
വേശിച്ച് വിജയം നേടുവാൻ സമൎത്ഥനാകയും, അ
ഛൻെറ ഉദ്ദേശ്യത്തെ നല്ലവണ്ണം ഗ്രഹിച്ച് അതിനെ
സാധിപ്പിക്കേണ്ടതു് തൻെറ ധർമ്മമാണെന്നു ധരിക്ക
യും ചെയ്തു. ആ ഉത്തമ പുത്രനായ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ഭാരത
യുദ്ധത്തിൽ തുടക്കം മുതൽ ഒടുക്കം വരെ സർവ്വസൈ
ന്യാധിപനായിരുന്നുകൊണ്ടു് ഉത്സാഹത്തോടെ പൊ
രുതു്; അച്ഛൻെറ ആഗ്രഹത്തെ നിവൎത്തിപ്പിക്കയും
ചെയ്തു. അത്രമാത്രമേ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ തൻെറ ജീവിതം
കൊണ്ടു ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ളൂ. ഭീഷ്മർ, ദ്രോണർ, ശ
ല്യൻ, കർണ്ണൻ എന്നീ മഹായുദ്ധവീരന്മാരോടൊപ്പം സ
ർവ്വസൈന്യാധിപത്യം വഹിച്ചു പോരാടി വിജയംനേടു

കയും അച്ഛന്റെ ഉദ്ദേശത്തെ സാധിപ്പിച്ച തൃപ്തിപ്പെടുത്തുകയുംചെയ്തു പിന്നെ ആ മഹാരഥൻ വീരസ്വർഗ്ഗം പ്രാപിച്ചു; ദ്രുപദൻകൃതാൎത്ഥനാകയുംചെയ്തു. കണ്ടുരസിച്ചു കൊണ്ടാടുവാനുള്ള ഒരു കളിപ്പാട്ടമെന്ന നിലയിലല്ലാ മകനെ ദ്രുപദൻ ഗണിച്ചിട്ടുള്ളതു്. തന്റെ സമ്പത്തുകളെ ഇരുന്നനുഭവിച്ച് തെളിഞ്ഞു് കഴിയുവാനല്ലാ അദ്ദേഹം മകനെ വളൎത്തിയതു്. മകൻ, അവന്റെ ജീവിതം യശസ്കരമായ നിലയിൽ ഉയൎത്തുകയും, തന്റെ ഉദ്ദേശത്തെ സാധിപ്പിക്കയും ചെയ്വാൻ യോഗ്യനാവേണമെന്നു് ആഗ്രഹിച്ചു അതിന്മണ്ണം മകനെ വളൎത്തിക്കൊണ്ടുവരികയാൽ തന്റെ ആഗ്രഹം പൂൎണ്ണമായി; അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ധന്യനായി. മരണം എല്ലാവൎക്കും ഉള്ളതല്ലയോ? ആഗ്രഹം പൂൎണ്ണമാകാതിരിക്കുമ്പോഴേ മനുഷ്യർ മരണത്തെപ്പററി ഭയപ്പെടുകയും ഖേദിക്കയും ചെയ്കയുള്ളൂ.

ബാല്യത്തിലെ സുഖഭോഗശീലം.

ജന്മാന്തരവാസന എന്നൊന്നു് എല്ലാജീവിയിലും അന്തൎല്ലീനമായിരിക്കുന്നുണ്ടെന്നതു് ശരിതന്നെ ആവട്ടെ. ആ വാസനയെപ്പോലും വളൎത്തുന്നതിനോ കുറയ്ക്കുന്നതിനോ തീരെ ഇല്ലാതെയാക്കുന്നതിനോ ഇവ ജ

ന്മത്തിലെ കർമ്മങ്ങൾക്ക് ശക്തിയുണ്ട്. ആ ജന്മാന്തരവാസന ഈ ജന്മത്തിലെ കർമ്മങ്ങൾക്ക് പ്രേരകമായിരിക്കുമെന്നതും ശരിതന്നെയാവട്ടെ. പൊതുവെയുള്ള അനുഭവങ്ങളെ നോക്കി ഗുണദോഷഗതിയെ അറിഞ്ഞു, തന്നെ ദുഷ്പഥത്തിലേക്കു നയിക്കുന്ന കർമ്മങ്ങളിൽനിന്ന് പിന്മാറി സൽപഥത്തിലേക്ക് തിരിഞ്ഞുപോകേണ്ടതു് മനുഷ്യരുടെ ധർമ്മമാണ്. ഇങ്ങിനെ ഒരുവൻ സന്മാർഗ്ഗബോധത്തോടെ വർത്തിക്കുമ്പോൾ ജന്മാന്തരവാസനയിലെ ദോഷഭാഗങ്ങൾ—അവ ഉപയോഗശൂന്യമായി കിടക്കുകയാൽ—തീരെ നശിക്കുകയും, ഗുണഭാവങ്ങൾ—അവയെ നിരന്തരം എടുത്തുപയോഗിക്കുന്നതിനാൽ—പൂർവ്വാധികം ബലവത്താകുകയും ചെയ്യും. ഈ പൂർവ്വവാസന എന്നാലെന്താണ്? ഒരു ചക്രത്തെ ഒന്നു രണ്ടു തവണ വട്ടം ചുററിച്ചാൽ പിന്നെയും കുറെ നേരത്തേക്കു കൂടി അതു് ചുററിക്കൊണ്ടിരിക്കും. അതുപോലെ, മനുഷ്യമനസ്സ് ഏതേതു കർമ്മങ്ങളിൽ അധികമായി പരിചയിക്കുന്നുവൊ ആ കർമ്മങ്ങളിലേക്കു വീണ്ടും പാഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കും. ഇതാണു പൂർവ്വകർമ്മവാസന. മേല്പടി ചക്രത്തെ വീണ്ടും ചുററുവാൻ വിടാതെ പിടിച്ചു നിർത്താവുന്നതു പോലെ ഈ വാസനയെയും അടക്കാവുന്നതാണ്. ശിശുക്കളുടെ പ്രാരംഭകർമ്മങ്ങൾ അവരുടെ പൂർവ്വവാസനയ്ക്കൊത്തവ

ണ്ണമായിരിക്കുമെന്നും, അങ്ങിനെയല്ലാ രക്ഷിതാക്കന്മാരുടെ കർമ്മങ്ങളെ പകർത്തിട്ടത്രെ അതിന്മണ്ണമായിരിക്കുമെന്നും രണ്ടുപക്ഷമുണ്ട്. പൂർവ്വവാസനാനുസരണമാണ് ജീവിതം ആരംഭിക്കുന്നതു എന്നിരുന്നാൽ തന്നെയും, ദോഷഭാഗങ്ങളിലേക്കു ചായുന്ന ശിശുക്കളുടെ ഭാവങ്ങളെ തട്ടിത്തു ഗുണഭാഗങ്ങളിലേക്കു തിരിക്കേണ്ടതു പിതൃജനത്തിന്റെ കടമയാണു്. അവിവേകത്താൽ മക്കളെ പൂർവ്വവാസനയ്ക്കു ബലികൊടുക്കുന്ന മാതാപിതാക്കന്മാരാരും ദുഃഖത്തിനു ഇരയാവാതെ കഴികയില്ല. വാസനയുടെ നിലയെ ഭൂതജന്മങ്ങളിൽ കടന്നു തിരയുന്നതിനെക്കാരം വർത്തമാനജന്മത്തിൽത്തന്നെ നിന്നു നോക്കുന്നതായാൽ അധികം തെളിവായിക്കാണാം. ശൈശവത്തിൽ ഏതേതു കർമ്മങ്ങളിൽ പ്രവേശിച്ചു പരിചയിക്കുന്നുവൊ അതെല്ലാം ശീലമായി ഉറക്കയും ആ ശീലം ഭാവിജീവിതത്തിൽ കലർന്നിരിക്കയും ചെയ്യും. ഇങ്ങനെ ശൈശവത്തിൽ നേടിയ ചില ദുശ്ശീലങ്ങളെ അകററുന്നതിനു പിന്നീടു ബുദ്ധിമാന്മാർ കൂടിയും ഏറെ ക്ലേശിക്കുന്നുണ്ടു്. മൂഢന്മാരാവട്ടെ ആ ദുശ്ശീലങ്ങരംക്കു അടിമപ്പെട്ടു തങ്ങളുടെ ഗതി എങ്ങോട്ടെന്നറിയാതെ ഒടുക്കം ഘോരമായ ആപത്തിൽ ചെന്നു ചാടുന്നു. ശീലവും വാസനയും ഒരേ ഇനത്തിൽ പെട്ടവ തന്നെ. അസംഖ്യം വലിയ വലിയ കർമ്മങ്ങരംക്കിടയിൽ കിടന്നു നട്ടം തിരിയുന്ന നമുക്കു കുട്ടികളുടെ ക

ർമ്മങ്ങൾ എത്രയും ദുഷ്കരങ്ങളായിട്ടാണ തോന്നുക. അവരുടെ നിലയിൽ നിന്ന നോക്കുമ്പോഴേ, അവയുടെ വലിപ്പം അറിവാൻ കഴിയുകയുള്ളു. വകതിരിവുകൂടാതെ കുട്ടികളെ അവരുടെ പോക്കിൽ തന്നെ വിടുന്നതായാൽ ഒടുക്കം അവക്കും നമുക്കും തീച്ചയായും ദുഃഖിക്കേണ്ടതായി വരും. മനുഷ്യജീവിതം ക്ലേശഭൂയിഷ്ഠമായ ഒന്നാണ്. ക്ലേശങ്ങളോടു അക്ഷീണം എതിരിടുന്നവക്കു മാത്രമെ വിജയമുണ്ടാകയുള്ളു. ശൈശവത്തിൽ തന്നെ ചെറിയ ചെറിയ ക്ലേശങ്ങളെ സഹിപ്പാനാണ കുട്ടികളെ ശീലിപ്പിക്കേണ്ടതു്. ഭാരവാഹിത്വമുള്ള ജീവിതത്തിൽ പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ ക്ലേശങ്ങൾ ഊക്കോടെ കൂട്ടിമുട്ടുന്നതിൽപ്പെട്ടു വീണുപോകാതെ ഉറച്ചു നിൽക്കേണമെങ്കിൽ മനുഷ്യർ ചെറുപ്പത്തിൽതന്നെ ക്ലേശങ്ങളുടെ സ്വാദ അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കണം. കുട്ടിക്കാലം മുതൽക്കേ സുഖഭോഗങ്ങൾ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടു അതിൽത്തന്നെ ലയിച്ചു വളൎന്നവരാരും ജീവിതത്തിൽ വിജയിയായിത്തീൎന്നിട്ടില്ല. അവരിൽ സ്വാൎത്ഥത വളരുകയും ഭൂതാനുകമ്പ കുറയുകയും മററനേകം ദുർഗ്ഗുണങ്ങൾ വിളയുകയുമാണുണ്ടായിട്ടുള്ളതു. മെയ്യനക്കാതെയും ഒന്നിനും കുറവില്ലാതെയും വളൎന്നിട്ടുള്ള ഇവക്കു ബഹുജനസങ്കടത്തെപ്പററി അറിവുണ്ടാകയില്ല; പരിശ്രമിപ്പാൻ ഒട്ടും കഴിയുകയുമില്ല. എല്ലാ വിഭവങ്ങളും തികഞ്ഞിട്ടുണ്ടെന്ന അഹംകാരത്താൽ വിജ

യലാഭത്തിനായി യത്നിക്കയൊ അതിലേക്കു വേണ്ട സാമഗ്രികൾ ഒരുക്കയോ ചെയ്വാൻ തുനിയുകയേയില്ല. ദുഃഖിച്ചു ശീലമില്ലായ്കയാൽ പരദുഃഖത്തിൽ ഇവൎക്കു അനുതാപമുണ്ടാകയില്ലെന്നു തന്നെയല്ലാ അതിൽ ഇവർ വിനോദിക്കക്കൂടി ചെയ്യും. സൎവസമ്പന്നിധികളാണെന്ന ഗൎവം ഇവൎക്കുള്ളതിനാൽ അന്യസമ്പത്തിൽ ഇവർ അസൂയപ്പെടുകയും അവരെ നശിപ്പിക്കുവാൻ വഴി തേടുകയും ചെയ്യും. ധനധാന്യങ്ങളുടെ ആധിക്യത്താൽ ഇവരെ ആശ്രയിച്ചു ഒട്ടേറെ ജനങ്ങൾ ജീവിക്കേണ്ടി വരുന്നതിനാൽ ചെറുപ്പം മുതൽക്കെ ആശ്രിതന്മാരുടെ സ്തുതിവചനങ്ങൾ കേട്ടു ശീലിച്ചിട്ടുള്ള ഇവൎക്കു മററുള്ളവർ അന്യരെ സ്തുതിക്കുന്നതോ ആരായാലും തങ്ങളെ ദൂഷിക്കുന്നതോ കേട്ടു സഹിക്കുവാൻ കഴികയില്ല. ഇവരുടെ മനോഗതിക്കൊത്ത സ്നേഹിതന്മാരാണല്ലൊ ഇവൎക്കുണ്ടായിരിക്കുക. അവരോടുള്ള സഹവാസത്താൽ ഇവരുടെ ഈ ദുൎഗ്ഗുണങ്ങൾ വിജൃംഭിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയും ചെയ്യും. അച്ഛൻ സമ്പാദിക്കുന്നതു മക്കളെ സൎവ്വസുഖഭോഗങ്ങളും അനുഭവിപ്പിക്കുന്നതിനായിട്ടായിരിക്കരുതു്, പരിശ്രമത്തിന്റെ ഫലം ഇന്നവിധമാണെന്നു മക്കളെ ഗ്രഹിപ്പിക്കാൻ മാത്രമെ ആയിരിക്കാവൂ. ശരിയായ സുഖം നേടേണ്ടതിനുള്ള വഴിയിൽ കൂടി മക്കളെ തിരിച്ചുവിടുകയല്ലാതെ അവരെ അതിൽ കൂടി ചുമലിൽ കയററിക്കൊണ്ടുപോകേണ്ട ഭാരം അച്ഛനി

ല്ല. സ്വപരിശ്രമത്താൽ സുഖസ്ഥാനത്തെ പ്രാപി പ്പാൻ മക്കളെ ശീലിപ്പിക്കയല്ലാതെ താൻ ചെന്നെത്തിയ സ്ഥാനത്തിൽ തന്നെ മക്കളേയും വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന അച്ഛൻ ഭോഷനാകുന്നു. ആ മക്കൾ ഇരുന്നു തിന്നു് ഒടുക്കം ഇരന്നു പോകയേയുള്ളൂ. പരിശ്രമം കൊണ്ടു പോഷിപ്പിക്കാതിരുന്നാൽ എത്രയേറെ സമ്പത്തുണ്ടായിരുന്നാലും നശിക്കാതെയിരിക്കയില്ല. ഇവരുടെ ദുർഗ്ഗുണങ്ങളോ നിമിഷം പ്രതി വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയും ചെയ്യും. ധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാരുടെ കഥ ഇതിനു നല്ലൊരു തെളിവാണു. എത്ര ഘോരമായ നാശമാണു അവൎക്കു സംഭവിച്ചതു്!

സുയോധനൻ.

ഭീഷ്മദ്രോണാദി മഹാരഥന്മാരും പ്രിയമിത്രമായ കർണ്ണനും അമ്മാമനായ ശകുനിയും സഹോദരന്മാർ തൊണ്ണൂററി ഒൻപതും എണ്ണിയാലൊടുങ്ങാത്ത സൈന്യങ്ങളും യുദ്ധഭൂമിയിൽ വീണു മലൎന്നുകിടക്കുന്നതും, ശത്രുക്കൾ ആരുമൊട്ടും കുറവില്ലാതെ നിറഞ്ഞു നിരന്നു നിൽക്കുന്നതും കണ്ടപ്പോൾ സുയോധനൻ ഭയത്തിന്റെയും പരിതാപത്തിൻേറയും ഇരിപ്പിടമായിത്തീൎന്നു. ആയാൾ ജീവനിൽ കൊതിയോടെ ആരുമേതുമറിയാതെ

ചാടിയോടി ഒരു ചളിക്കുളത്തിൽ മുങ്ങിയൊളിച്ചു. അതിൽ കിടന്നുകൊണ്ടു കഴിഞ്ഞ കാൎയ്യങ്ങളെ ഒന്നൊന്നായി ഓൎത്തോൎത്തു് അയാൾ എത്രയേറെ ഖേദിച്ചിരിക്കാം! കരയിൽ കാലടിയൊച്ചയും വിജയഘോഷവും കേട്ടുതുടങ്ങിയ ഉടനെ ആയാളുടെ ഹൃദയം തകൎന്നുപോയിരിക്കയില്ലയോ! ശത്രുക്കളുടെ ശല്യം സഹിക്കവയ്യാതെയായപ്പോൾ ആയാൾ ഗത്യന്തരമില്ലാതെ പുറത്തേക്കു ചാടി. തന്റെ പ്രാകൃതഭാവത്തെ കണ്ടു ഭീമാൎജ്ജുനന്മാർ കൈകൊട്ടിച്ചിരിക്കുന്നു. ദേഹമാകെ മുറിഞ്ഞുകീറി ചോരയൊലിച്ചു ക്ഷീണിച്ചു വശംകെട്ടിട്ടുള്ള താൻ നിരായുധനായും നിരാലംബനായും ഒററ പിരിഞ്ഞു നിൽക്കുന്നു. തന്നെ കൊല്ലുവാൻ ഞാൻ ഞാനെന്ന ഭാവത്തിൽ കയ്യുയൎത്തി നില്ക്കുന്ന ശത്രുക്കളോ, അസംഖ്യം. വീരഭാവത്തോടെ ചാടിത്തിമിൎക്കുന്ന ഒട്ടേറെ സഹോദരന്മാരും രണവീരനായ കൎണ്ണനും, കപടപടുവായ ശകുനിയും മററസംഖ്യം ബന്ധുജനങ്ങളും നിറഞ്ഞിരിക്കവേ, എല്ലാവൎക്കും യജമാനനായി, വിചാരിച്ചതൊക്കെയും സാധിച്ചുകൊണ്ടു്, സൎവ്വാഡംബരവിഭൂഷിതനായി, സിംഹാസനസ്ഥനായി ഞെളിഞ്ഞിരുന്ന ആ സുയോധനനല്ല ഇപ്പോൾ വെറും മണ്ണിൽ ഇതാ, ചേറണിഞ്ഞും നനഞ്ഞൊലിച്ചും വികൃതരൂപനായി, പരാധീനപ്രാണനായി ശത്രുക്കൾക്കിടയിൽ കിടുകിടെ വിറച്ചുനില്ക്കുന്നത്! യുദ്ധഭൂമിയിൽ

കണ്ണെത്താത്തെടത്തോളം നീണ്ടു പരന്നു നില്ക്കുന്ന സൈന്യങ്ങൾക്കിടയിൽ പല മഹാരഥന്മാരാലും ചുററപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് രഥാരൂഢനായി ശത്രുക്കളെ നോക്കി പുച്ഛഭാവത്തോടേ ഗർജ്ജിച്ചിരുന്ന ആ നാഗധ്വജനല്ലേ, തന്റെ മുഖത്തെ ഇടിച്ചു തകൎക്കുവാൻ പല്ലിറുമ്മി ഓങ്ങി നില്ക്കുന്ന ഭീമന്റെ മുഷ്ടിയേയും, തന്റെ മാറിടത്തെ കുത്തിപ്പിളൎക്കുവാൻ കുതിച്ചു നില്ക്കുന്ന അർജ്ജുനന്റെ അസ്ത്രത്തേയും, തന്റെ ശിരസ്സിനെ ലക്ഷ്യമാക്കി നില്ക്കുന്ന നകുലന്റെ ഖഡ്ഗത്തെയും കണ്ടു് മനസ്സു ഞെട്ടി തലചുററി വീഴാറായി നില്ക്കുന്നതു്!! സുയോധന! അന്നു നീ വിഷച്ചോറു കൊടുത്തു് കെട്ടിവരിഞ്ഞു് ഗംഗയിൽ താഴ്ത്തിയ ആ ഭീമൻ തന്നെയാണു് ഇതാ നില്ക്കുന്നതു്; അതേ, അന്നു നീ പാമ്പുകളെ വിട്ടു കടിപ്പിച്ച ഭീമൻ തന്നെ. അന്നു നീ അരക്കില്ലത്തിലിട്ടു ദഹിപ്പിച്ചു കളഞ്ഞ ആ പാണ്ഡവന്മാർ തന്നെ ഇവർ; പാഞ്ചാലിയെ സഭയിൽ കൊണ്ടുവന്നു നിൎത്തി നീ അവളെ ക്രൂരമായി അവമാനിക്കുമ്പോൾ പെണ്ണുങ്ങളെപ്പോലെ തലതാഴ്ത്തിനിന്നിരുന്ന ആ പാണ്ഡവന്മാർ തന്നെ ഇവർ. പിന്നെ നീ എന്തിനു ഭയപ്പെടുന്നു! നിന്നെ പേടിച്ചിട്ടും നിന്റെ പ്രതാപം കൊണ്ടുമല്ലേ ഇവർ കാടുകളിലും മലകളിലും ചുററിത്തിരിഞ്ഞു് കായും കനിയും തിന്നു് ഉഴന്നുനടന്നതു്! നിന്റെ ആ ആജ്ഞാശക്തിയും പ്രതാപവും

പ്രഭാവവുമൊക്കെ ഇപ്പോൾ എവിടെപ്പോയി! ഇതാ,
ഭീമൻ ഗദചുഴററി ചീറിപ്പാഞ്ഞുവരുന്നു. ഇപ്പോൾ,
കൂടെ നിന്ന് അഹങ്കരിച്ചു തുള്ളുന്നതിന് സഹോദര
ന്മാരോ, കപടമാർഗ്ഗങ്ങൾ കാട്ടിത്തരുന്നതിന് ശകുനി
യോ, പരനിന്ദയാൽ നിന്നെ ഉദ്ധതനാക്കുന്നതിന്
ആ കർണ്ണനോ ഇവിടെയില്ല. നീ തനിയേ നിന്നുകൊ
ണ്ടുള്ള സാമർത്ഥ്യം കാണട്ടെ.

മൃത്യുവശഗനാണെന്ന ദൃഢബോധത്താൽ അന
ന്യചിന്തയോടേ സുയോധനനും, വിജയലാഭേച്ഛയോ
ടെ ഭീമനും തമ്മിൽ ഇടഞ്ഞുപൊരുതു. ഭീമനാണ്
ഒട്ടൊട്ടു ക്ഷീണം തട്ടിത്തുടങ്ങിയതെങ്കിലും, ഒടുക്കം ഭീമൻ
സുയോധനന്റെ തുട തച്ചു തകർക്കയും അവന്റെ ഉട
ലിനെ ചവിട്ടിത്തള്ളുകയും ചെയ്തു. സർവ്വസുഖ സം
പൂർണ്ണനായിരുന്ന ആ രാജകുമാരൻ— ധൃതരാഷ്ട്രമ
ഹാരാജാവിന്റെ പ്രാണൻ—തൊണ്ണൂററിയൊമ്പതു സ
ഹോദരന്മാരുടെ ജ്യേഷ്ഠൻ-൧൧ അക്ഷൌഹിണി ബ
ലത്തിന്റെ അധിപതി— ഒട്ടേറെ യുദ്ധവീരന്മാരുടെ
യജമാനൻ അതാ, താനേ തന്നെ മരണചേഷ്ടകളോ
ടേ മണ്ണിൽ കിടന്നുരുളുന്നു. ആയാൾ ഇപ്പോൾ അനു
ഭവിക്കുന്ന പ്രാണവേദനയോ മനോവേദനയോ ഏതാ
ണ് വലിയതെന്ന് നിർണ്ണയിക്കുവാൻ ആർക്കാവയ്യ. പ്രി
യതമയായ ഭാനുമതിയുടെ സുന്ദരഭാവങ്ങളും ഓമനക്കി

ടാങ്ങളുടെ ലീലാവിലാസങ്ങളും ഒരിക്കൽ ആയാളുടെ മനോദർപ്പണത്തിൽ പ്രതിബിംബിച്ചു. ഉടൻ അതു മാറി, താൻ പാഞ്ചാലിയെയെന്ന പോലെ ശത്രുക്കൾ തൻെറ ഭാര്യയെ പിടിച്ചിഴച്ച് വലിച്ച് അവമാനിക്കുന്നതായി ആയാൾ കണ്ടു, താനൊന്നു വിചാരിച്ച് കഴിയും മുമ്പേ, അതിനെ സാധിപ്പിപ്പാൻ തയാറായി നില്ക്കുന്ന തൻെറ സഹോദരന്മാരുടെ വീരഭാവങ്ങളെയും, പിന്നെ ആ സഹോദരന്മാർ ശത്രുസൈന്യത്തിൻെറ ചവിട്ടുകൊണ്ട് മണ്ണിൽ കിടന്ന് ചതഞ്ഞുരുളുന്നതിനെയും ആയാൾ കണ്ടു. പ്രാണമിത്രമായ കർണ്ണൻ അംഗരാജ്യാഭിഷിക്തനായും മറ്റൊരിക്കൽ സർവ്വസൈന്യാധിപനായും പ്രശോഭിക്കുന്നതും, പിന്നെ ആ കർണ്ണൻതന്നെ ശത്രുക്കളുടെ ശരമേററ് കീറിപ്പൊളിഞ്ഞു കിടക്കുന്നതും, ആ മൃതദേഹത്തെ ക്രോഷ്ടാക്കൾ കടിച്ചു വലിക്കുന്നതും ആയാൾ കണ്ടു. അന്നത്തെ സുഖഭോഗങ്ങളും ഘോഷയാത്രകളും മഹോത്സവങ്ങളും ബന്ധുജനാഭിനന്ദനങ്ങളും, ഇന്നത്തെ നിശ്ശേഷം മുടിഞ്ഞുകിടക്കുന്ന അവസ്ഥയും വിജനസ്ഥലത്ത് പ്രാണവേദനയോടെ താൻ കിടന്നുരുളുന്ന ഭാവവും ആയാൾ കണ്ടു. അഹോ, സുയോധനൻ ഇപ്പോൾ മരണവേദനയേക്കാൾ ഘോരമായ മനോവേദന അനുഭവിക്കുന്നു! കഷ്ടം! ദുഷ്കർമ്മഫലം!!

യുദ്ധഭൂമിയിൽ നിന്ന് ഒളിച്ചോടിപ്പോകാതെ അവസാനംവരെ ധീരതയോടെ നിന്നു പൊരുതിയിരുന്നുവെങ്കിൽ ദുര്യോധനന്റെ മനോദാർഢ്യത്തിനെപ്പറ്റിയെങ്കിലും നമുക്ക് അഭിനന്ദിക്കാമായിരുന്നു. ഭീഷ്മർ, ദ്രോണൻ, വിദുരൻ മുതലായ പലരും പലതും ഉപദേശിച്ചിട്ടും അതൊന്നും അനുസരിക്കാതെ അവരെയൊക്കെയും വെറുപ്പിക്കയാണ് ദുര്യോധനൻ ചെയ്തതു്. ആ മഹാന്മാരുടെ സഹായം തന്റെ ഉദ്ദേശ്യസാദ്ധ്യത്തിന് അത്യാവശ്യമാണെന്നറിഞ്ഞിട്ടും അവരോടു ഇണങ്ങിനില്ക്കുന്നതിനുള്ള സാമർത്ഥ്യം സുയോധനന്ന് ഉണ്ടായില്ലെന്നല്ലാ, അവരെ കഴിയുന്നേടത്തോളം നിന്ദിച്ചു മുഷിപ്പിച്ചു. യുദ്ധനയമൊന്നും സുയോധനന്ന് അറിഞ്ഞുകൂടാ. ശത്രുപക്ഷത്തെ സ്നേഹിക്കുന്നവരാണെന്നറിഞ്ഞിട്ടും പലരെയും ആളെണ്ണം പെരുക്കുന്നതിനുമാത്രം തന്റെ പക്ഷത്തിൽ വിളിച്ചുകൂട്ടി. ഭീഷ്മർ, ദ്രോണൻ, ശല്യർ എന്നിവരുടെ വെറും ദേഹങ്ങൾ തന്റെ പക്ഷത്തിൽ നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു ആ മൂഢൻ അഭിമാനിച്ചു. യുദ്ധാവസരത്തിൽ കൂടിയും തന്റെ ദുശ്ശീലങ്ങളാൽ പലർക്കും നീരസം ജനിപ്പിച്ചു. തന്റെ പക്ഷത്തെ പ്രതികൂലിക്കുന്നതായാൽ മഹാന്മാരെക്കൂടിയും ദുഷിക്കുവാൻ സുയോധനന്നു കൂസലില്ല. പിതാമഹനായ ഭീഷ്മർ കൂടിയും തന്റെ അഭിപ്രായത്തെ അനുസരിക്കേണ്ടതാണെന്നാണ് സുയോധന

ന്റെ ശാസന. പാണ്ഡവരെപ്പററിയ ദ്വേഷവിചാരം അയാളുടെ മനസ്സിൽ വളൎത്തിക്കൊണ്ടേയിരുന്നു. പാഞ്ചാലീസ്വയംവരകാലത്തും, ഗോഗ്രഹണഘട്ടത്തിലും, ദ്വൈതവനഘോഷയാത്രാവസരത്തിലും, താൻ തീരെ അപജയപ്പെട്ടുകയും അപ്പോഴെല്ലാം പാണ്ഡവൎക്കു വിജയമുണ്ടാകയും ചെയ്തുകണ്ടപ്പോൾ പാണ്ഡവരുടെപേരിലുള്ള ദ്വേഷം വൎദ്ധിച്ചുവൎദ്ധിച്ചുവരുകയാണുണ്ടായതു്. അവൎക്കു് വിജയമുണ്ടാകുന്നതുപോലെ തനിക്കും വിജയമുണ്ടാകേണമെന്നുവെച്ചു പരിശ്രമിക്കാനല്ലാ ദുൎയ്യോധനനു് തോന്നിയതു. അവരെ എത്രതന്നെ ചവിട്ടിത്താഴ്ത്തിയാലും പൂൎവ്വാധികം ഉയരുന്നതിന്നു കാരണമായി അവരിലുണ്ടായിരുന്ന ഗുണങ്ങളെ കണ്ടറിഞ്ഞു് അവയെ തന്നിൽപകൎത്തുവാൻ യത്നിക്കേണമെന്ന ബോധം ദുൎയ്യോധനനുണ്ടായില്ല. ഇങ്ങിനെ, ഗുണമുള്ളെടത്തും ശിഷ്ടന്മാരുള്ളെടത്തും, സുയോധനനെ കാണുകയില്ല. അതു രണ്ടിനെയും തന്നോടു് ഇണക്കേണമെന്ന ആഗ്രഹംകൂടിയും അയാൾക്കില്ല. ദോഷവും ദുഷ്ടന്മാരും ഉള്ളെടത്തൊക്കെ സുയോധനനുണ്ടു്. അവ രണ്ടിനെയും ആദരിക്കുവാൻ താൻ ഏറെ മിടുക്കനൊണുതാനും. ഗുണത്തെ ദ്വേഷിച്ചുകൂടിയും തന്റെ അഭിപ്രായത്തിന്നു പ്രതികൂലമായി ഒന്നും മിണ്ടാതെയിരിക്കുകയും എപ്പോഴും പുകഴ്ത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കയും ചെയ്യുന്നവരെ സ്നേഹിക്കുന്ന ദു

ൻ ഒരു യഥാർത്ഥ മിത്രസ്നേഹിയാണെന്നു വരുമോ? തന്നെപ്പററി ശ്ലാഘിക്കുന്നവർക്കു വല്ലതുമൊക്കെ വാരിക്കൊടുക്കുന്നതു് ദാനശീലമാകുമോ? ഒരിടത്തും വിജയമുണ്ടാവാതെ, ചെന്നേടത്തൊക്കെ അപജയപ്പെട്ടുന്ന ഒരുവന്റെ ശൂരതയെപ്പററി അഭിനന്ദിക്കാമൊ? അന്യരിൽ ദ്വേഷഭാവത്തോടെയിരിക്കയും അവരുടെ വിജയത്തിൽ അസൂയപ്പെടുകയും മാത്രം ചെയ്യുന്നവനാണോ അമിത്രകർശനൻ! സുയോധനന്നുള്ള ഗുണം വേറെ ചിലതാണു്. ആയാൾ ധീരനായിരുന്നു. പാണ്ഡവന്മാരെ നശിപ്പിക്കേണ്ട കാര്യത്തിൽ ആയാൾ എപ്പോഴും ധീരതയോടേ പ്രവർത്തിച്ചിരുന്നു. ധീരതകൊണ്ടാണു് ആയാൾ കുറേക്കാലമെങ്കിലും സ്വാതന്ത്ര്യമായി രാജ്യം അനുഭവിക്കുമാറായതു്. അപ്പോൾ തന്നെ മനസ്സു പതറിക്കൊണ്ടിരുന്നുവെന്നു വരികിൽ രാജ്യത്തെ കൈവശം വെച്ചിരിക്കുന്നതിന്നു് സാധിക്കയില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇടയ്ക്കിടെ തനിക്കുണ്ടാകുന്ന അപജയങ്ങളാലും നിരന്തരം ശത്രുക്കൾക്കുണ്ടാകുന്ന വിജയങ്ങളാലും ദുര്യോധനന്നു് ഒരു നേരത്തും മനസ്സമാധാനത്തിന്നു ഇടയുണ്ടായില്ല. ദുരഭിമാനികൾക്കു് ചെറിയ നഷ്ടം കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന അവമാനംകൂടിയും ദുസ്സഹമായിരിക്കുമല്ലോ. പാണ്ഡവരോടു് പലേടത്തും തോററു മടങ്ങിയപ്പോഴൊക്കെയും ദുര്യോധനൻ എത്രമാത്രം സങ്കടം അനുഭവിച്ചിരിക്കാം! ആയാളുടെ

ധീരത അവസാനംവരെ നിലനിന്നുവെന്നിരിക്കിൽ മര ണകാലത്തിൽ ഇത്രയേറെ ദുഃഖിക്കാതെ കഴിക്കാമായി രുന്നു. ആയാളിൽ തിങ്ങിയിരുന്ന അസംഖ്യം ദുർഗ്ഗുണ ങ്ങൾ ഒന്നിച്ചുതിരക്കുകയാൽ ഒട്ടൊട്ടുണ്ടായിരുന്ന ഗുണ ങ്ങൾക്കു നില കിട്ടാതെയായി. ആരെല്ലാം മരിച്ചാലും എന്തെല്ലാംനശിച്ചാലും സ്വജീവനെ രക്ഷിക്കുവാൻ ആയാൾ മോഹിച്ചു് യുദ്ധഭൂമിയിൽനിന്നു് ഒളിച്ചോടുക യാൽ ഏതാനും നാഴിക നേരം ആയാൾ അനുഭവിച്ച ദുഃഖം അനേകവർഷം നീണ്ടുനില്ക്കുന്നുവെന്നു് ആയാൾ ക്കു് തോന്നത്തക്കവണ്ണമായിരുന്നു. മറ്റൊക്കയും ന ശിച്ചു എന്നുകണ്ട ഉടനെ ശത്രുക്കളുടെ നേരെപാഞ്ഞു്, കഴിയുമെങ്കിൽ ചിലരെയെങ്കിലും കൊന്നു സ്വദേഹ ത്തെ ത്യജിക്കേണ്ടതായിരുന്നു. എന്നാൽ ആയാൾക്കു് മരണഘട്ടത്തിൽ പലതുമോർത്തു പരിതപിക്കേണ്ടിവ രില്ലായിരുന്നു. ദുഷ്ടതയുടെ ഫലം അങ്ങിനെ വന്നുകൂ ടല്ലോ.

കർണ്ണൻ.

കർണ്ണൻ വീണതോടുകൂടി സുയോധനൻെറ ആ ശയും അഹങ്കാരവും മിക്കവാറും അടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു. ഭീഷ്മദ്രോണന്മാരുടെ സഹായത്തെ കരുതീട്ടല്ലാ സുയോ

ധനൻ യുദ്ധത്തിന്നു് കോപ്പുകൂട്ടിയതു്, അർജ്ജുനനെ വധിക്കുന്നതിന്നു് മറെറാരാരം ഉണ്ടായിരുന്നാൽ മററുള്ള പാണ്ഡവന്മാരെ നശിപ്പിക്കുന്നതിന്നു താൻ മതിയാകുമെന്നായിരുന്നു സുയോധനൻെറ അഹങ്കാരം. കർണ്ണൻ തൻെറ പക്ഷത്തിൽ നിൽക്കുമ്പോരം അർജ്ജുനൻ തലയുയർത്തുകയില്ലെന്നും ആയാരം വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. സൂക്ഷ്മത്തിൽ, കർണ്ണനോടു് എതിർത്തു ജയിക്കുന്നതിന്നു അർജ്ജുനന്നു് കഴികയില്ലെന്നുള്ള അഭിപ്രായം തെററല്ല. കർണ്ണൻ നിലയ്ക്കു നിന്നിരുന്നുവെന്നു വരികിൽ അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ സമർത്ഥനായൊരു വില്ലാളി വീരൻ വേറേ കാണുകയില്ലായിരുന്നു. കഷ്ടം! ആ മാന്യപുരുഷൻ രണ്ടു വിപരീതഭാവങ്ങരംക്കിടയിൽ പെട്ടു നശിച്ചുപോയി! തന്നെത്താൻ മറന്നുകൊണ്ടുള്ള ദാനശീലവും, തന്നോളം വലിയവൻ വേറെയില്ലെന്നുള്ള വമ്പും ആണു് ആ രണ്ടു ഭാവങ്ങരം. അന്യൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നതായാൽ ആത്മാവിനെക്കൂടെയും കൊടുക്കുവാൻ അദ്ദേഹം തയ്യാറാണു്. തന്നോളം കയ്യൂക്കും കാര്യജ്ഞാനവും ഉള്ളവൻ വേറെയില്ലെന്നു് അദ്ദേഹം ഗർവ്വിക്കയും ചെയ്യുന്നുണ്ടു്. തനിക്കു് വിജയലാഭത്തിനായി ഉണ്ടായിരുന്ന ഉപകരണങ്ങളെയൊക്കെയും ആത്മത്യാഗശീലത്താൽ അദ്ദേഹം അന്യാധീനപ്പെടുത്തി. അന്തകാലത്തിൽതന്നെ നിലകവിഞ്ഞ ഗർവ്വത്താൽ മഹാന്മാരെയൊക്കെയും അദ്ദേഹം അ

നാമരിച്ചു. ആത്മത്യാഗമെന്നപോലെ തന്നെ സ്വാഭിമാനവും ഉൽകർഷേച്ഛ ഉള്ളവൎക്കെല്ലാം ഉണ്ടാവേണ്ടതു തന്നെ. സമദർശനത്തോടുകൂടിയ സ്വാഭിമാനം മാത്രമെ പരിശുദ്ധമായും ശുഭഫലോല്പാദകമായും ഇരിക്കയുള്ളു. താൻമാത്രം കേമനാണെന്നു് കരുതുകയും മറ്റൊക്കെയും തുച്ഛമെന്നു തള്ളുകയും ചെയ്യുന്ന ആ അഭിമാനത്തിന്നു് ഗർവമെന്നാണു് പേർ പറയുക. അതു് എത്രയോ ഏറെ നാശകരമായ ഭാവമാകുന്നു. നിഷ്കാമഭാവത്തോടെ സ്വദേഹത്തെ കൂടിയും അന്യന്നു് നൽകുവാൻ ഒരുങ്ങത്തക്കവണ്ണം കർണ്ണനിലുള്ള ആ യശസ്കരമായ ദാനശീലവും, ലോകത്തെയൊക്കെയും തൃണവൽകരിച്ചു 'ഞാനൊന്നേ നന്നു' എന്ന ശൂന്യാക്ഷരങ്ങളെ ഉരുവിടത്തക്കവണ്ണം അദ്ദേഹത്തിലുള്ള ആ ആപൽകരമായ ഗർവ്വഭാവവും രണ്ടുതടങ്ങളിൽ നിന്നുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതത്തെ ഇഴുത്തുവലിക്കയാൽ അതു് എത്രയും ദുർബ്ബലമായിത്തീൎന്നു. ആരാലും പിളൎക്കുവാൻ കഴിയാത്ത നിസ്തുലപ്രഭാവത്തോടുകൂടിയ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കവചകുണ്ഡലങ്ങളെ അന്യന്നു നൽകയോ, പ്രത്യേകശക്തിയുള്ള നാഗാസ്ത്രത്തെ ഒരു തവണ മാത്രമെ പ്രയോഗിക്കയുള്ളുവെന്നും അൎജ്ജുനനെയൊഴിക്കെ പാണ്ഡവരിൽ മറ്റാരെയും താൻ വധിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കയില്ലെന്നും കുന്തിയോടു ശപഥം ചെയ്കയോ ചെയ്യാതിരിക്കിൽ അദ്ദേഹം പാ-

അതുവരെ ഇങ്ങിനെ വെറുതേ വിടുകയില്ലായിരുന്നു. സത്യസന്ധനും ധമ്മിഷ്ഠനുമായ അദ്ദേഹം, ശത്രുക്കൾ തന്നെ വഞ്ചിക്കയാണെന്നറിഞ്ഞിട്ടും, പ്രാണൻ പോയാലും സ്വധമ്മത്തിൽനിന്നു പതറുകയില്ലെന്ന ദൃഢവ്രതത്തോടെ തനിക്കു വിജയകരങ്ങളായുള്ള എല്ലാററിനെയും, സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ ക്കൂടിയും ദാനംചെയ്തുകളഞ്ഞു: ഒന്നു തീർച്ചയാണു്: കണ്ണന്റെ കഥ കഴിഞ്ഞുപോയെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദാനശീലം ലോകമുള്ളേടത്തോളം കാലം നിലനിൽക്കും. ആ വിഷയത്തിൽ അദ്ദേഹം എന്നും ഒരു മാതൃകാപുരുഷനായിരിക്കയും ചെയ്യും.

ആയുധാഭ്യാസ പ്രദശനത്തിൽവെച്ചു കണ്ണാജ്ജുനന്മാർ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധത്തിനൊരുങ്ങിയപ്പോൾ, അജ്ജുനനാണു അപജയമുണ്ടാകുക എന്നറിഞ്ഞ കൃപാചായ്യർ, കണ്ണൻ കുലീനനല്ലെന്നും അജ്ജുനനോടു സമത്വമില്ലെന്നും സമത്വമില്ലാത്തവർ തമ്മിൽ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം ചെയ്തുകൂടെന്നും വാദിച്ചു. നിറഞ്ഞ സഭയിൽവെച്ചു കണ്ണനുണ്ടായ ഈ ദുസ്സഹമായ അവമാനത്തിൽനിന്നു സുയോധനനാണു് കണ്ണനെ രക്ഷിച്ചതു്. അജ്ജുനൻ രാജകുമാരനാകയാൽ രാജത്വമുള്ളവക്കേ അദ്ദേഹത്തോടു സമത്വമുണ്ടാകയുള്ളു. ഒരു മഹാശൂരനോ സൈന്യാധിപനോ ആണെങ്കിൽ അവനു രാജത്വമുണ്ടെന്നാ-

ണു് അന്നത്തെ നിശ്ചയം. സുയോധനൻ കണ്ണനെ അംഗരാജാവായി അഭിഷേകം ചെയ്തതുമുതൽ കണ്ണൻ സർവ്വസൈന്യാധിപനും അർജ്ജുനനോടു സമനും ആയിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ, തന്നെ അവമാനത്തിൽ നിന്നു രക്ഷിച്ച സുയോധനന്നായി കൃതജ്ഞതയോടെ തന്റെ ജീവിതത്തെ അർപ്പിച്ചു. അന്നു മുതൽ സുയോധനന്റെ ദുഷ്കൎമ്മങ്ങളിൽ കൂടിയും പങ്കു കൊള്ളുവാൻ അദ്ദേഹം നിർബന്ധിതനായി. ദുര്യോധനനെയും കൂട്ടുകാരെയും പോലെ അന്യസമ്പത്തിൽ അസൂയപ്പെട്ടു അന്യനെ നശിപ്പിക്കുവാൻ കാപ്പുകെട്ടിയിരിക്കയല്ലാ കണ്ണൻ ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. സ്വന്തം പരിശ്രമം കൊണ്ടാണു അദ്ദേഹം ഒരു ഉയൎന്നനിലയിൽ എത്തിയതു്. അന്യന്നു വിജയമുണ്ടാകുന്നതുപോലെ തനിക്കും "വിജയമുണ്ടാവേണമെന്നുവെച്ചു അദ്ദേഹം എപ്പോഴും പ്രയത്നിച്ചുകൊണ്ടു തന്നെയിരുന്നു. എന്നിട്ടും, ദുഷ്ടന്മാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ പെടുകയാൽ അദ്ദേഹം ദുഷിച്ചു നശിച്ചു. ദുര്യോധനനെ കണ്ണനാണു് ദുഷിപ്പിച്ചതും നശിപ്പിച്ചതും എന്നു ജനങ്ങൾ പറയുന്നു; അനുഭവം നേരെമറിച്ചാണു്. കണ്ണൻ സ്വദേഹത്തെ സുയോധനന്നായി അർപ്പിച്ചു കഴിഞ്ഞതുകൊണ്ടു സുയോധനൻ പോകുന്നേടത്തൊക്കെ ആ ദേഹത്തെയും വിട്ടയയ്ക്കുക എന്നല്ലാതെ അദ്ദേഹത്തിനു വേറേ നീക്കുപോക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. സുയോധനന്റെ അടിമത്തമേതോ അതുതന്നെയാവേണ്ടിവന്നു അ

ന്റെ അഭിമതവും. ദുഷ്ടതയോ ക്രൌൎയ്യമോ കൎണ്ണനി
ന്നില്ല. പാണ്ഡവരിൽ ദ്വേഷവും അദ്ദേഹത്തിന്നില്ലെ
ന്നു്, താൻ അൎജ്ജുനനെഒഴികെ മററാരെയും ഉപദ്രവി
ക്കയില്ലെന്നു കുന്തിയോടു ശപഥം ചെയ്തതിൽ നിന്നു
വെളിവാകുന്നുണ്ടു. ഇരുവൎക്കു തമ്മിൽ കിടമത്സരമുണ്ടാ
യിവന്നാൽ, ഏതു കാരണം കൊണ്ടായാലും, ആദ്യമാ
യി അതിൽ നിന്നു ഒഴിഞ്ഞു മാറുന്നവനെ ലോകം പു
ച്ഛിക്കുമെന്നു ഓൎത്തിട്ടാണു്, കൎണ്ണൻ അൎജ്ജുനനോടു
എതിരേത്തയിരിക്കൂ എന്നു തീൎച്ചയാക്കിയതു്. ദുഷ്ട
രുടെ കൂട്ടത്തിൽ കൂടുകയാൽ അദ്ദേഹം നശിച്ചു എന്നു
ഞാൻ ഒരിക്കൽകൂടി പറയുന്നു. പാണ്ഡവബന്ധുവാ
ണെന്നറിഞ്ഞിട്ടും ശല്യരാജാവിനെ ആ അവിവേകി
യായ ദുൎയ്യോധനൻ തന്റെ പക്ഷത്തിൽ ചേൎത്തുവിട്ടു.
ശല്യർ പാണ്ഡവഗുണത്തിന്നായി കൎണ്ണനെ തേജോ
വധം ചെയ്തുകൊണ്ടു മനശ്ശക്തിയെ ക്ഷീണിപ്പിച്ചു.
ഒരുവൻ ഒരു മഹോദ്യമത്തിൽ പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ,
അവന്റെ കൂടെനിൽക്കുന്ന ആൾ അവൻ അതിന്നു ശ
ക്തനല്ലെന്നു ദുഷിക്കയും അവൻ നശിക്കയേയുള്ളു വെ
ന്നു ശപിക്കയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു തേജോവധം
ചെയ്കയാകുന്നു. അവന്റെ വീൎയ്യപരാക്രമങ്ങളെ ഒ
ന്നൊന്നായി അവനെ സ്മരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു പുകഴ്ത്തുകയ
ല്ലാതെ അവന്റെ അപജയത്തെപ്പററിയോ അപ്രാ
പ്തിയെപ്പററിയോ ഭാവംകൊണ്ടുകൂടിയും വെളിപ്പെട്ടു

ത്തിക്കൂടാ. വിജയലാഭത്തിൽ ദൃഢവിശ്വാസമുണ്ടാകുന്ന വന്നല്ലാതെ, ഭാവിയെപ്പററി നിരാശതപ്പെടുന്നവന്ന വിജയമുണ്ടാകയില്ലെന്നാണു ഇതിൻെറസാരം. ഈ രഹസ്യം ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടു കൎണ്ണനെ ശല്യർ നിരന്തരം ദൂഷിച്ചുതുടങ്ങി. തന്നെ ഇങ്ങിനെ തേജോവധം ചെയ്യരുതെന്നു കൎണ്ണൻ പലതവണ അപേക്ഷിച്ചുവെങ്കിലും ശല്യർ അതിൽനിന്നു പിന്മാറിയതേയില്ല. ഇങ്ങിനെ കൎണ്ണൻെറ മനശ്ശക്തി ക്ഷീണിക്കയും ഉണർച്ച കുറയുകയും ചെയ്കയാൽ യുദ്ധഭൂമിയിൽ അദ്ദേഹത്തെ വിസ്മൃതി ബാധിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ തേർച്ചക്രത്തിന്നു കേടു പാററിയപ്പോൾ അതിനെ ശരിപ്പെടുത്തുവാൻ ശ്രമിക്കുന്ന ഘട്ടത്തിൽ അൎജ്ജുനൻ അസ്ത്രമയച്ചു അദ്ദേഹത്തെ വീഴ്ത്തി.

കൎണ്ണനെപ്പററി, പിന്നീട് പാണ്ഡവന്മാർ ഏറെ ദുഃഖിച്ചുവെങ്കിലും, മരിച്ചു വീണ ഘട്ടത്തിൽ സുയോധനനൊഴികെ അദ്ദേഹത്തെപ്പററി മററാൎക്കും വിഷാദമുണ്ടായില്ല. എന്നുതന്നെയല്ലാ, അദ്ദേഹം പൂൎണ്ണബലത്തോടെയിരിക്കുമ്പോൾ കൂടിയും അദ്ദേഹത്തിൻെറ ശൌൎയ്യപരാക്രമങ്ങളെ ആരും മാനിച്ചിരുന്നതുമില്ല. ഇതിനൊക്കെ കാരണം അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഒതുക്കമില്ലാത്ത കെട്ട വായയാണു്. എപ്പോഴും വമ്പു നടിക്കുക എന്ന സ്വഭാവത്താൽ അദ്ദേഹത്തെ യോഗ്യ

ന്മാരെല്ലാം വെറുത്തുകളഞ്ഞു. ഈ ഒരു ദുസ്സ്വഭാവം അദ്ദേഹത്തിന്നല്ലാതിരിക്കിൽ ഭീഷ്മദ്രോണാദികൾ അദ്ദേഹത്തെ സ്നേഹപൂർവ്വം ആദരിക്കുന്നതിനും ലോകത്തിൽ അനന്യസാധാരണമായ വിജയത്തെയും കീർത്തിയേയും നേടുന്നതിന്നും ഇടയാകുമായിരുന്നു. തനിക്കുള്ള നിലകവിഞ്ഞ ഗർവ്വംകൊണ്ടു് മനസ്സ് ആകുലപ്പെട്ടുകയാലാണ് ഏകാഗ്രഭാവത്തോടേ യുദ്ധം ചെയ്‌വാൻ ആവാതെ പലപ്പോഴും അപജയപ്പെടേണ്ടിവന്നത്. ഈ ഒരു ദോഷം അദ്ദേഹത്തിന്റെ യശസ്സിനെയും വിജയത്തെയും നിശ്ശേഷം വിഴുങ്ങിക്കളഞ്ഞുവെങ്കിലും ദാനശീലം, മിത്രസ്നേഹം, സത്യസന്ധത, ഉൽകൃഷ്ടേച്ഛ, പരിശ്രമശീലം, എന്നീ ഗുണങ്ങൾക്കുള്ള പ്രകാശത്തെ മറയ്ക്കുന്നതിന് ആ ദോഷത്തിന് ഇന്നും കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല.

ശകുനി

ലോകത്തിൽ പരോപദ്രവം കൊണ്ടു തന്നെ രസിച്ചു ജീവിക്കുന്ന ഒരു വകക്കാരുണ്ടു്. തങ്ങൾക്കോ തങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചുള്ളവർക്കോ എന്തെങ്കിലും ലാഭമുണ്ടാകേണമെന്നു മോഹിച്ചല്ലാ ഇവർ അന്യരെ ഉപദ്രവിക്കുന്നതു്. ഇവരുടെ ദുഷ്കർമ്മങ്ങൾ അന്യരെ ബാധിച്ചാലും ഇല്ലെങ്കിലും ഇവരുടെ ഭാവം ഒരുപോലെ തന്നെ. ഇവരുടെ ധർമ്മം അതാണു്. അതിനെ ദു

വർ നിഷ്കാമഭാവത്തോടെ അനുഷ്ഠിച്ചുവരികയാണ്. ഇവരുടെ മനോഭാവങ്ങളൊക്കെയും എപ്പോഴും പരോപദ്രവമെന്ന ഒരേ ഭാഗത്തിൽ മാത്രമേ പ്രവൎത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയുള്ളു. സ്വധൎമ്മാനുഷ്ഠാനത്തിന്ന് ഇവരിൽ അശക്തനായുള്ളവൻ അതിന്ന് ശക്തിയുള്ള മറെറാരാളെ ഉപകരണമായെടുക്കും. ഇതിൽ നിന്ന് ആ ഉപകരണത്തിന്ന് ഗുണമുണ്ടായാലും ദോഷമുണ്ടായാലും തന്റെ ധൎമ്മം താൻ ചെയ്തു എന്ന കൃതാൎത്ഥതയേ അവന്നുണ്ടാകയുള്ളു. ഇക്കൂട്ടരിൽ പെട്ട ഒരാളാണ് ശകുനി. താൻ ഗാന്ധാരരാജ്യത്തിലെ രാജാവായിരുന്നിട്ടും ആ വക സുഖഭോഗങ്ങളിലൊന്നും താല്പൎയ്യമില്ലാതെ സഹോദരീപുത്രനായ ദുൎയ്യോധനന്റെ കൂടെ പാൎത്തു വരികയാണ്. ദുൎയ്യോധനനെക്കൊണ്ട് പാണ്ഡവരെ ദ്വേഷിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയല്ലാതെ വേറെ തൊഴിൽ ശകുനിക്കില്ല. ദുൎയ്യോധനനെ വഞ്ചിച്ച് കുറെയൊക്കെ തട്ടിപ്പറിച്ച് തന്റെ രാജ്യത്തോട്ടു കൂട്ടിച്ചേൎത്തു. താൻ കേമനായി തീരുന്നതിന്ന് ശകുനി ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ അത് സാധിക്കാതിരിക്കയില്ല. അതൊന്നും ശകുനിക്ക് വേണ്ട. തനിക്ക് ആരെ എങ്കിലും എപ്പോഴും ഉപദ്രവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയേ വേണ്ടു. അതിന്ന് പാണ്ഡവരെ നല്ല തരത്തിൽകിട്ടി. സുയോധനൻ അതിലേക്ക് ഒരു ഉപകരണമായും വന്നു. ഒരേ വിഷയത്തിൽ തന്നെ ഏകാഗ്രമായി മനസ്സിരുത്തി

ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരുവൻ ആ വിഷയത്തിൽ ഏററ സമത്ഥനായി വരുമല്ലോ. ഉള്ളും കള്ളിയും ശരിക്കറിയുന്നതിനും ലക്ഷ്യത്തിൽത്തന്നെ ചെന്നു തറയ്ക്കത്തക്കവണ്ണം വഞ്ചന പ്രയോഗിക്കുന്നതിനും ശകുനിക്കുള്ള മിടുക്കു് നിസ്തുലമാണു്. ഭീമനെ കൊല്ലുവാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടു അപജയപ്പെട്ടപ്പോഴാവട്ടെ, പാണ്ഡവരെ ദഹിപ്പിക്കുവാൻ ചെയ്ത ചതി പിഴച്ചു പോയപ്പോഴാവട്ടെ ദുര്യോധനന്നല്ലാതെ ശകുനിക്കു വിഷാദമൊട്ടും ഉണ്ടായിട്ടി . കള്ളച്ചൂതാൽ പാണ്ഡവരുടെ രാജ്യത്തെ മുച്ചൂടും തട്ടിപ്പറിച്ചപ്പോഴും, പണ്ഡവർ സ്വർഗ്ഗോപമം ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തെ, സ്ഥാപിച്ചപ്പോഴും ശകുനിയുടെ ഭാവം ഒരേ നിലയിൽ തന്നെ. വൃക്ഷം കുസുമഫലങ്ങളെ സ്വരക്ഷയെയോ പരഗുണത്തെയോ ആഗ്രഹിച്ചിട്ടല്ലല്ലോ ഉല്പാദിപ്പിക്കുന്നതു. ശകുനി ചെയ്യുന്ന വഞ്ചനകളും അങ്ങിനെ തന്നെ. ഒത്ര്യന്തരമില്ലാതെയാണു ആയാൾ യുദ്ധത്തിന്നൊരുങ്ങിയതു. ആയാളുടെ വഞ്ചനകൾക്കൊന്നും അപ്പോൾ തരം കിട്ടിയില്ല. ഇനി എന്തുചെയ്താലും പാണ്ഡവർ തന്നെ വെച്ചേക്കയില്ലെന്നു ആയാൾ അറിഞ്ഞു; അതുകൊണ്ടു യുദ്ധഭൂമിയിൽ ചെന്നു അവിടെ മരിച്ചുവീഴേണ്ടി വന്നു.

അങ്ങിനെ, ശകുനിയുടെ കാലം സുഖമായിത്തന്നെ കഴിഞ്ഞു. ആജീവനാന്തം ആയാൾക്കു ഒരിക്ക

ലും ദുഃഖിക്കേണ്ടിവന്നിട്ടില്ല. പാണ്ഡവരിൽ ദുര്യോധനന്ന് വിദ്വേഷത്തെ ജനിപ്പിച്ചതും, യോഗ്യന്മാരും അയോഗ്യന്മാരും അടങ്ങിയ അസംഖ്യം ജനത്തിന്റെ നാശത്തിന്നു കാരണമായ ഭാരതയുദ്ധത്തിന്ന് വിത്തിട്ടതും ദ്വേഷമൂർത്തീകരിച്ച ആ ശകുനിയാണു. മഹാഭാരതത്തിലെ കഥാപാത്രങ്ങളിൽ വെച്ചു അധികം നിന്ദ്യചരിതനും നീചനും ശകുനിയാണു. നിങ്ങൾ ആയാളെ എത്രയെങ്കിലും ശകാരിച്ചുകൊള്ളുക. ലോകമുള്ളകാലത്തോളം, കുട്ടി തൊട്ടു കുമ്പിട്ടു നടക്കുന്ന മുത്തുമുത്തശ്ശിവരെ ആയാളെ വെറുക്കാതിരിക്കയില്ല എന്നു ആൎക്കും അറിയാം. ഇങ്ങിനെയൊക്കെ ആണെങ്കിലും ആയാളുടെ ജീവിതം മനസ്സമാധാനത്തോടെയായിരുന്നു. നിഷ്കാമഭാവത്തോടും ഏകാഗ്ര മനസ്സോടും ക്രിയാണെങ്കിൽ ദുഷ്കൎമ്മം ചെയ്താലും ദുഃഖിക്കേണ്ടിവരികയില്ല. വഞ്ചനയിലല്ലാതെ മററു യാതൊരെടത്തും ശകുനിയുടെ മനസ്സ് തിരിഞ്ഞിട്ടില്ല. ആ വഞ്ചനയിൽ നിന്ന് യാതൊരു ലാഭത്തേയും ശകുനി ആഗ്രഹിച്ചിട്ടുമില്ല. ഈ മനോഭാവം സൽകൎമ്മങ്ങളിലാണ് ആയാൾ പ്രയോഗിച്ചിരുന്നതെങ്കിൽ വലിയൊരുമഹാനായിത്തീൎന്നേനെ. അഥവാ, ആയാളിലുണ്ടായിരുന്ന ആ മമതയെ—ഞാൻ, നീ എന്ന ഭാവത്തെക്കൂടി ത്യജിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ മനസ്സിൽനിന്ന് വിഷമത നീങ്ങി സമതലത്തിൽ കൂടി ബ്രഹ്മൈക്യത്തെ പ്രാപിക്കാമായിരുന്നു. അതൊ

നമുണ്ടായില്ലെങ്കിലും ഏകാഗ്രമനസ്സിന്റെയും നിഷ്കാമഭാവത്തിന്റെയും ഗുണഫലം ആയാൾ അനുഭവിച്ചു. അതുതന്നെയാണ് മനസ്സമാധാനം. ദുഷ്ടതയുടെ ഫലമാവട്ടെ, ലോകം ഇന്നും ആയാളിൽ ശാപം വർഷിച്ചുകൊണ്ടു തന്നെയിരിക്കുന്നു എന്നതാണ്.

വികർണ്ണൻ

ചണ്ടിനിറഞ്ഞും, ചേറുകലർന്നും വഷളായി കിടക്കുന്ന ഒരു കുളം ഇതാ. അതിൻ നടുക്കായി ഒരു താമരപ്പൂ മനോജ്ഞമായും, നിർമ്മലമായും വികസിച്ചു വിലസുന്നു. കുളം നന്നാക്കാനായി ഒരു കൂട്ടം ആളുകൾ ഇതാ അതിൽ ഇറങ്ങുന്നു. "എടോ കൂട്ടരെ, നിങ്ങൾ ആ താമരപ്പൂവിനെ നശിപ്പിക്കരുതേ! ശിഷ്ടന്മാരേവരും അതിന്റെ ആകർഷകമായ സൌന്ദര്യ വിലാസത്താൽ ഹൃതരായിരിക്കുമെന്ന് നിങ്ങൾ ഓർക്കണേ!" കഷ്ടം! അവർ അങ്ങിനെ ചെയ്തില്ല. വെള്ളമൊക്കെയും കലക്കിമറിച്ചു; ചണ്ടിയൊക്കെയും ഇഴത്തുവലിച്ചു കളഞ്ഞു; ചേറൊക്കെയും കോരി എറിഞ്ഞു. ബഹളങ്ങളൊക്കെയും ഒതുങ്ങിയപിന്നെ—ഹാ!-ആ താമരപ്പൂവിനെ കാണ്മാനില്ല. ചണ്ടികൾക്കിടയിൽപ്പെട്ട് അതു നശിച്ചു പോയിരിക്കുന്നു.

വികർണ്ണന്റെ കഥയും ഇങ്ങിനെ തന്നെയാണു്. വികർണ്ണൻ ധാർത്തരാഷ്ട്രകുലത്തിൽ വിശിഷ്ടാശയനും സമ്മാന്യനുമായ ഒരു യുവാവായിരുന്നു. പാഞ്ചാലീവസ്ത്രാക്ഷേപ ഘട്ടത്തിൽ വൃദ്ധന്മാരും മഹാന്മാരുമെല്ലാം ഒതുങ്ങിയിരിക്കവേ, ധീരതയോടെ സഭയിലിറങ്ങി നിന്നു് ന്യായവാദത്താൽ ജ്യേഷ്ഠാനുജന്മാരുടെ കൃത്യത്തെ അധിക്ഷേപിച്ചു പ്രസംഗിച്ച ആ യുവാവിനെപ്പററി ഓർക്കുമ്പോഴൊക്കെയും മനസ്സ് പ്രേമാകുലമായിത്തീരുന്നു. സുയോധനന്റെ സംരംഭങ്ങളൊന്നും വികർണ്ണനു് രസിച്ചിട്ടില്ല. പാണ്ഡവരുടെ സൌശീല്യത്തെ അദ്ദേഹം ഹാർദ്ദമായി മാനിക്കുന്നുണ്ടുതാനും. എന്നാലും ദേഹംകൊണ്ടുള്ള ഏതൊരു കാര്യത്തിലും ജ്യേഷ്ഠനെ അദ്ദേഹം പിരിഞ്ഞിട്ടില്ല. തന്റെ കുടുംബത്തിലുള്ളവരൊക്കെ ദുഷ്ടന്മാർ തന്നെ എന്നിരുന്നാലും, ശത്രുപക്ഷത്തിൽചേരുകയോ കുടുംബത്തെ സഹചരിക്കാതിരിക്കയോ ചെയ്യുന്നവനെ വിജ്ഞന്മാർ മാനിക്കയില്ല. അവൻ ഒരു കുലദ്രോഹിയാകുന്നു. കുടുംബം ദുഷ്ടമാണെന്നു് തോന്നുവെങ്കിൽ അവിടെ ശിഷ്ടതയെ നടുവാൻ ശ്രമിക്കുക. അങ്ങിനെയല്ലാതെ ഏതുദ്ദേശ്യത്തോടു കൂടിയായാലും അവിടെ നിന്നു് മാറിയൊഴിയുന്നവനെ ഭീരു എന്നാണു് ലോകം വിളിക്കുക. മനസ്സിൽ വിശുദ്ധിയും സ്ഥൈര്യവും ഉണ്ടായിരിക്കട്ടെ. ദേഹത്തെ അതിനെ പോററിപ്പുലർത്തിയവർക്കായി വിട്ടുകൊടുത്തേക്കുക. ഭീഷ്മ

ദ്രോണരെപ്പോലെ തന്നെ വികർണ്ണനും യുദ്ധഭൂമിയിൽ ജ്യേഷ്ഠനു വേണ്ടി തൻെറ ദേഹത്തെ എറിഞ്ഞുകൊടുത്തു. ഭീമൻെറ ഗദ അതിനേയും സ്വാദു നോക്കാതെ വിട്ടില്ല.

പാണ്ഡവന്മാർ.

അങ്ങിനെയിങ്ങിനെ പാണ്ഡവന്മാർ ധാർത്തരാഷ്ട്രകുലത്തെ ഒട്ടൊഴിയാതെ മുടിച്ച് രാജ്യത്തെ നിർബ്ബാധം അനുഭവിക്കാറായി. ഏതു വലിയ കഷ്ടത്തെയും മനസ്സമാധാനത്തോടേ സഹിപ്പാനും അവയോട് ധീരതയോടെ എതിരിടുവാനും ശക്തിയുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടാണ് പാണ്ഡവന്മാർ അനശ്വരമായ യശസ്സും പരിപൂർണ്ണമായ വിജയവും നേടിയതു്. സ്വന്തം പരിശ്രമമല്ലാതെ ഉന്നതിയ്ക്കു വേറെ വഴിയൊന്നുമില്ലെന്ന ബോധം ഉറക്കത്തക്കവണ്ണമായിരുന്നു ബാല്യത്തിൽ അവർ വളൎന്നിട്ടുള്ളതു്. പിതൃജനത്തിൻെറ ലാളനകൊണ്ടോ സമ്പൽപ്രഭാവത്തിൻെറ ആധിക്യം കൊണ്ടോ അഹംകരിക്കാൻ അവൎക്ക് തരമുണ്ടായിട്ടില്ല. രാജകുമാരന്മാരായിരുന്നിട്ടും അവരെ വളൎത്തിയിരിക്കുന്നതു് സാധാരണന്മാരുടെ നിലയിലാണു്. ക്ലേശങ്ങളുടെ സ്വാദ് അവർ ചെറുപ്പത്തിൽതന്നെ അനു

ഭവിച്ചുതുടങ്ങി. പരമാത്മസുഖം ക്ലേശങ്ങൾക്കപ്പുറമാണെന്നു് അവർ ഗ്രഹിച്ചു. ഭാവിസുഖത്തിലേക്കുള്ള മാർഗ്ഗം സ്വപ്രയത്നത്തിൽക്കൂടെയാണെന്നു കണ്ടപ്പോൾ അതിലേക്കു വേണ്ടുന്ന ഉപകരണങ്ങൾ ഒന്നൊന്നായി തേടുന്നതിനും നേടുന്നതിനും അവർ ഉത്സുകരായി. വിനയവും വിവേകവും അവരിൽ വിളഞ്ഞു. ധൈര്യവും സ്ഥൈര്യവും അനുകമ്പയും വിശുദ്ധിയും അവൎക്കു് ക്ലേശങ്ങളിൽ നിന്നുണ്ടായ സമ്പാദ്യങ്ങളാണു്. ചെറുപ്പകാലത്തിൽ, അവർ അരക്കില്ലത്തിൽ നിന്നു് തെററിപ്പിഴച്ചു നിരാശ്രയന്മാരായി കാടുകളിൽ ചുററിത്തിരിയുമ്പോൾ കൂടിയും അവരെ നൈരാശ്യമോ ഭയമോ ബാധിച്ചിട്ടില്ല. സ്ഥിരമായ വിശുദ്ധോദ്ദേശ്യത്തോടു കൂടിയാണെങ്കിൽ ദുസ്സാധമായി ലോകത്തിൽ ഒന്നും തന്നെയില്ലെന്നു് അവൎക്കു് ദൃഢബോധമുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. പ്രതിബന്ധങ്ങളെയൊന്നും അവർ വകവെച്ചില്ല. ഉൽകൃഷ്ടേച്ഛയാൽ അവരുടെ മനസ്സ് പ്രബുദ്ധമായിരുന്നു. ഭയങ്കരാകാരനായ ഹിഡിംബനെ കണ്ടപ്പോൾ അവനോടു എതിക്കുന്നതിൽ ഭീമനു് കൂസലോ മററുള്ളവൎക്കു ആപൽശങ്കയോ ഉണ്ടായില്ല. പൊതുവെയുള്ള ഗുണത്തിനായി ബകനോടു നേരിടുവാൻ ഭീമൻ ഒരുങ്ങിയപ്പോൾ അവരുടെ ആരുടേയും മനസ്സിനെ സ്വാൎത്ഥതയ്ക്കു് സംകുചിതമാക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. രാജാക്കന്മാരെയൊക്കെയും മുഖ്യാ

തിരിപ്പിച്ച് പാഞ്ചാലിയെ വേൾക്കുന്ന കാര്യം അസാധ്യമാണോ എന്ന് അവർ സംശയിച്ചില്ല. പാതിരാജ്യമെന്ന ഭാവത്തോടേ കാടും മലയും നിറഞ്ഞ ഖാണ്ഡവപ്രസ്ഥത്തെ ധൃതരാഷ്ട്രർ അവക്കു കൊടുത്തപ്പോൾ അവർ അതൃപ്തരാകയോ അതു നന്നാക്കാനുള്ള പ്രയാസത്തെ നിനച്ച് മനസ്സു ക്ഷീണിക്കയോ ചെയ്തില്ല. സ്ഥിരപ്രയത്നത്താൽ ആ ഭൂഭാഗത്തെ സ്വർഗ്ഗതുല്യമാക്കിത്തീർത്തു. അത്ഭുതകരവും അന്യാദൃശവുമായ രാജധാനിയെയും അവരുടെ നിർമ്മിച്ചു. ലോകത്തിലെ രാജാക്കന്മാരെയൊക്കെയും ജയിച്ച് ക്രമമായി രാജസൂയ യാഗം നടത്തുകയും ചെയ്തു. മനോഗുണം തികഞ്ഞവക്കു നരകത്തെക്കൂടെയും സ്വർഗ്ഗമാക്കുവാൻ കഴികയില്ലയോ? പാഞ്ചാലിയെ സഭയിൽ കൊണ്ടുവന്ന് അവമാനിക്കുമ്പോൾ പാണ്ഡവന്മാർ പ്രദർശിപ്പിച്ച ന്യായബോധവും സഹനശക്തിയും വിസ്മയാവഹം തന്നെ. പാഞ്ചാലീപരിണയാവസരത്തിൽ ഒട്ടേറെ രാജാക്കന്മാരെ ഒന്നിച്ചു മടക്കിയ ആ കൈകൾ ഭീമാർജ്ജുനന്മാരിൽ നിന്ന് എവിടെയും പോയിരുന്നില്ല. ന്യായബോധത്താൽ മാത്രം ആ അവമാനത്തെ അവർ കണ്ണടച്ചു സഹിച്ചതാണ്. നാടും വീടും വെടിഞ്ഞു് അവർ കാട്ടിൽച്ചെന്നു കൂടിയപ്പോൾ അവിടവും അവർ സുഖവാസോചിതമാക്കി. പന്ത്രണ്ടു കൊല്ലത്തെ വനവാസവും ഒരു കൊല്ലത്തെ അജ്ഞാതവാ

സവും കഴിച്ചു മടങ്ങിവരികയെന്നതു് പാണ്ഡവക്കു ക
ഷ്ടസാദ്ധ്യമാണെന്നു തോന്നിയില്ല. ധാത്തരാഷ്ട്രർ ഗന്ധ
ർവ്വന്മാരുടെ കൈക്കൽ കടുങ്ങിയപ്പോഠം പാണ്ഡവർ
കൂടി ഒന്നു് ഉത്സാഹിച്ചുവെങ്കിൽ ധാത്തരാഷ്ട്രകുലം അ
ന്നോടെ മുടിയുമായിരുന്നു. ധമ്മനിഷ്ഠ അവരെ അ
തിന്നു് അനുമതിച്ചില്ല. ഗന്ധർവ്വന്മാരോട്ടു് പൊരുതു
ധാത്തരാഷ്ട്രരെ മോചിപ്പിച്ചയക്കയാണു അവർ ചെ
യ്തതു്. അജ്ഞാതവാസകാലത്തിൽ വിരാടൻെറ പ
ശുകുലത്തെ ധാത്തരാഷ്ട്രന്മാർ അപഹരിച്ചപ്പോഠം,
തങ്ങഠംക്കു ദോഷം വന്നാലും തങ്ങളെ രക്ഷിക്കുന്ന
വൻെറ ഗുണത്തിന്നായി പ്രയത്നിക്കേണ്ടതു് ധമ്മമെ
ന്നു കരുതി അവർ ശത്രുക്കളോടെതിരിട്ടു. അജ്ഞാ
തവാസം കഴിഞ്ഞു് യുദ്ധത്തിനുള്ള കോപ്പുകളൊക്കെ
യും കൂട്ടിയിരിക്കുമ്പോഠം കൂടിയും അവർ ആഗ്രഹിച്ച
തു് സമാധാനത്തെയാണു്. ഇങ്ങിനെ അവരുടെ ഗു
ണവിശേഷങ്ങളെ എണ്ണി എണ്ണിപ്പറഞ്ഞു തുടങ്ങി
യാൽ അററമുണ്ടാകയില്ല. ശത്രുപക്ഷത്തിൽ നിൽക്കുന്ന
ഭീഷ്മദ്രോണശല്യന്മാർ പാണ്ഡവന്മാരുടെ ഗുണഭാ
വത്താൽ വശീകൃതരായി. അവരിലുണ്ടായിരുന്ന ചി
ല്ലറ ദോഷങ്ങളൊക്കെയും ഗുണങ്ങഠംക്കിടയിൽ മറഞ്ഞു
നിഷ്പ്രഭങ്ങളായി. സഹനശക്തി, ധൈയ്യം, പ്ര

യതാശീലം, മനശ്ശുദ്ധി എന്നീ ഗുണങ്ങളാൽ ഏതുകാലത്തും തേഞ്ഞുമാഞ്ഞു പോകാത്ത യശസ്സ് അവർ നേടി.

യുധിഷ്ഠിരൻ.

യുധിഷ്ഠിരന്റെ ശുദ്ധഗതി കുറേ കവിഞ്ഞ നിലയിലായിപ്പോയി. ബന്ധു ശത്രു ഭേദം അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിട്ടില്ല. തനിക്കെന്നപോലെ എല്ലാവർക്കും അദ്ദേഹം നന്മയെ അർത്ഥിച്ചിരുന്നു. തിന്മ ചെയ്യുന്നവരിൽ സഹതാപമല്ലാതെ ഒരിടത്തും അദ്ദേഹത്തിനു് ദ്വേഷഭാവം ഉണ്ടായിട്ടേയില്ല. അദ്ദേഹം പ്രശാന്തനാണെങ്കിലും അനുകമ്പാകുലനും, ധർമ്മജ്ഞനാണെങ്കിലും ക്ഷത്രിയ ധർമ്മത്തിനു് യോജിക്കാത്തവണ്ണം ശത്രുക്കളിൽക്കൂടിയും ദയാലുവും ആയിരുന്നു. സംശയമോ അവിശ്വാസമോ അദ്ദേഹത്തിന് ആരിലും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ദുര്യോധനൻ തന്റെയും അനുജന്മാരുടെയും നാശത്തിനായി പരസ്യമായി പ്രവർത്തിച്ചു തുടങ്ങിയപ്പോഴും ആ ദുര്യോധനനിൽ അദ്ദേഹത്തിനു സഹോദരവാത്സല്യമേ ഉണ്ടായുള്ളൂ. ഭീമനെ ദുര്യോധനൻ നശിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചപ്പോഴോ, തന്നെയും അനുജന്മാരെയും അരക്കില്ലത്തിലിട്ടു കൊള്ളി വെച്ചു

K. KARTHYAYA… PERINAD QUILON …KATHU-HO…

പ്പൊഴോ ഈവക അക്രമങ്ങളെപ്പററി ഗുരുജനങ്ങളോടു പോലും അദ്ദേഹം ആവലാതിപ്പെട്ടില്ല. കുടുംബഛിദ്രത്തെപ്പററി പരക്കേ അറിയിക്കുന്നതു് കുരുകുലത്തിൻെറ മാന്യതയ്ക്കും പ്രതിഷ്ഠതയ്ക്കും ഹാനികരമാണെന്നു് വിശ്വസിച്ചു് അദ്ദേഹം അടങ്ങിയിരുന്നതേയുള്ളു. ഇത്രത്തോളം ശുദ്ധഗതി ലൌകികജീവിതത്തിനു് അനുകൂലമായുള്ളതല്ല. കയ്യിരിപ്പൊന്നും കൂടാതെ മനസ്സിലുള്ള സർവ്വത്തെയും പെരുവഴിയിൽ തുറന്നു് വെയ്ക്കുന്നവനെ ലോകം വിലവെക്കയില്ല. അവൻ മററുള്ളവൎക്കു് ഒരു കളിപ്പാട്ടമായിട്ടാണു് തീരുക. അങ്ങിനെയുള്ളവൻ സന്യസിക്കയാണുത്തമം. ഭീമാൎജ്ജുനന്മാർ കൂടെയില്ലെന്നിരിക്കിൽ യുധിഷ്ഠിരൻ പണ്ടേ കാട്ടുകയററമായിരുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ, പാണ്ഡവർ അത്രയേറെ കഷ്ടപ്പെട്ടതിനൊക്കെയും കാരണം യുധിഷ്ഠിരൻെറ നിലകവിഞ്ഞ ശുദ്ധതയാണു്. ധാൎത്തരാഷ്ട്രരുടെ കൌടില്യത്തെ അറികയും യുവരാജാവായിരിക്കുമ്പോൾ തന്നെ തൻെറ നിലയെ ഉറപ്പിക്കത്തക്കവണ്ണം പ്രവൎത്തിക്കയും യുധിഷ്ഠിരൻ ചെയ്യേണ്ടതായിരുന്നു. ധാൎത്തരാഷ്ട്രൎക്കു് പ്രാബല്യം മുഴക്കുംമുമ്പേ തന്നെ ഗുരുജനസമ്മതത്തോടേ തനിക്കു് ന്യായമായുള്ള രാജ്യാവകാശത്തെ കയ്ക്കലാക്കുവാൻ ശ്രമിക്കേണ്ടതുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം എല്ലാവരെയും ഒരുപോലെ വിശ്വസിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയാൽ, ഒടുക്കം ശത്രുക്കളുടെ

വഞ്ചനയിൽപ്പെട്ടു് കാടും മലയും ചുററിത്തിരിഞ്ഞുഴ ലേണ്ടതായിവന്നു.

പണ്ടു് ഭാരതവർഷത്തിലെ രാജാക്കന്മാരൊക്കെ യും ഓരോ പ്രത്യേക വ്രതം അനുഷ്ഠിക്കുക പതിവാ യിരുന്നു. ഈ സ്വഭാവം മനഃസ്ഥൈര്യത്തെ വളർത്തു ന്നതിനും അവരവർക്കുള്ള അറിവും അനുഭവവും പ ലെടത്തും ചിന്നിച്ചിതറി ദുർബലമാവാതെ ഒരേ ല ക്ഷ്യത്തിൽത്തന്നെ ചേർത്തുറപ്പിച്ചു് ബലവത്താക്കുന്ന തിനും ഏറെ ഉപകരിച്ചിരുന്നു. എല്ലാ കാലത്തും എല്ലാവർക്കും ഇങ്ങിനെയുള്ള വ്രതാനുഷ്ഠാനശീലം ആ വശ്യമാണു്. യുധിഷ്ഠിരന്റെ വ്രതം സമത്വമുള്ളവർ പോരിനോ ചൂതിനോ വിളിച്ചാൽ പിന്മാറുകയില്ലെ ന്നാണു്. ഈ മർമ്മം ഗ്രഹിച്ചിട്ടാണല്ലോ ചതിയറി യാത്ത അദ്ദേഹത്തെ കള്ളച്ചൂതിൽ തോല്പിച്ചയച്ചതു് പാണ്ഡവർ ചെന്നേടത്തൊക്കെ വിജയം നേടുകയും ഘോരാരണ്യങ്ങൾ കൂടിയും സ്വർഗ്ഗോപമങ്ങളാക്കുകയും ചെയ്തതു് ഭീമാർജ്ജുനന്മാരുടെ സാമർത്ഥ്യംകൊണ്ടല്ല; യു ധിഷ്ഠിരന്റെ മനശ്ശുദ്ധി കൊണ്ടാകുന്നു. ശുഭവിചാരങ്ങ ളല്ലാതെ അദ്ദേഹത്തിൽ വേറെയില്ല. എവിടെയും ഗുണത്തെയല്ലാതെ അദ്ദേഹം ദോഷത്തെകാണുന്നതുമ ല്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ ഗുണഭാവവും അതിനൊ ത്ത കർമ്മങ്ങളും അദ്ദേഹം ചെന്നേടത്തൊക്കെ ഗുണ

ത്തെ വർഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഗന്ധർവ്വന്മാർ ധാർത്ത രാഷ്ട്രരെ പിടിച്ചുകെട്ടിയപ്പോൾ അവരെവീണ്ടെടുത്തു് നിഷ്കന്മഷമായ സഹോദരസ്നേഹത്തോടെ അദ്ദേഹം അവരെ സമാശ്വസിപ്പിച്ചയക്കുന്നതും, യുദ്ധത്തിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങളൊക്കെയും കഴിഞ്ഞപിന്നെ, സഹോദരന്മാരു ടെ ക്രോധഭാവത്തെ വകവയ്ക്കാതെ, ഒരൊററവീടെങ്കിലും കിട്ടിയാൽ തങ്ങൾ ഒതുങ്ങിയിരുന്നോക്കാമെന്നു് ശത്രുക്ക ളോടു് അദ്ദേഹം യാചിക്കുന്നതും യുദ്ധഭൂമിയിൽ നിരാ യുധനായി ശത്രുസൈന്യത്തിന്റെ ഇടയിൽക്കൂടി നടന്നു ചെന്നു്, തന്നോടു് എതിക്കുവാൻ ഒരുങ്ങി നിൽക്കുന്ന ഗുരുജനത്തെ അദ്ദേഹം ഭക്തിപൂർവ്വം നമസ്കരിക്കു ന്നതും ഓക്കുമ്പോഴൊക്കേയും ആനന്ദബാഷ്പം തൂകാ ത്തവർ ആരുണ്ടു്! പാണ്ഡവരുടെ കഷ്ടങ്ങൾക്കെന്ന പോലെതന്നെ ഗുണങ്ങൾക്കും അദ്ദേഹം തന്നെയാണ് കാരണം. ഭീമാർജ്ജുനന്മാരെ പതറാൻവിടാതെ ക്ഷമ യോടേ പിടിച്ചുനിർത്തുകയും, അങ്ങിനെ ഇവരിൽസഹ നശീലത്തെ വളർത്തുകയും ചെയ്യില്ലെങ്കിൽ, ഇവർ അ ന്നുതന്നെ ശത്രുക്കളോട് കൂട്ടിമുട്ടുകയും കാര്യമൊക്കെയും കശപിശയാക്കുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു.

യുദ്ധാവസരത്തിൽ യുധിഷ്ഠിരൻ ദേഹമാകെ കീ റിമുറിയുകയാൽ കൈനിലയിൽ തിരിച്ചുചെന്നു് ആക പ്പാടെയോർത്ത് ക്ഷുഭിതനായിരിക്കുമ്പോൾ, അവിടെ വ ന്നെത്തിയ അർജ്ജുനനെ വിശിഷ്ടമായ ഗാണ്ഡീവ

ത്തെക്കൂടിയും പുച്ഛിച്ചുകൊണ്ട് കുറെയേറെ ശകാരിക്കയുണ്ടായി. ശുദ്ധാശയന്മാർ തീക്ഷ്ണമായ വേദന അനുഭവിക്കുമ്പോൾ തന്നെത്താൻമറന്ന് ആരെയെങ്കിലും കഠിനമായി ശകാരിക്കയെന്നതു് സാധാരണമാണ്. യുധിഷ്ഠിരൻെറ മനസ്സ് ശുദ്ധമാണെങ്കിലും ഗംഭീരവുമാണ്. സാധാരണന്മാരെപ്പോലെ അത്ര വേഗത്തിലൊന്നും അത് ഇളകിമറികയില്ല. പലേനാശങ്ങളേയും സഹോദരന്മാരുടെ നേട്ടക്കുറവാലുണ്ടാകുന്ന ദോഷങ്ങളെയും തൻെറ ദേഹംനിറയെ അമ്പുകൾ കുത്തിക്കയറിയിരിക്കുന്ന അവസ്ഥയെയും എല്ലാംകൂടിയോർത്തപ്പോൾ അദ്ദേഹം എന്തോ ചിലതെല്ലാം പറഞ്ഞുപോയെന്നേയുള്ളു. അർജ്ജുനൻ യുധിഷ്ഠിരന്ന് തിരിച്ചുകൊടുത്ത ശകാരം വളരെ കവിഞ്ഞ നിലയിലായിപ്പോയി. അദ്ദേഹം ദുസ്സഹമായ ദുഃഖത്തെ അപ്പോൾ അനുഭവിച്ചു. അദ്ദേഹം തൻെറ ശുദ്ധഗതിയാൽ സഹോദരന്മാരെ പലപ്പോഴും ദുഃഖിപ്പിക്കേണ്ടി വന്നതിൻെറ ഫലം അപ്പോൾ ഒന്നായി അനുഭവിച്ചു

യുദ്ധമൊക്കെയും കഴിഞ്ഞപിന്നെ വിജയലാഭത്തെപ്പററി ഹർഷിക്കേണ്ട യുധിഷ്ഠിരൻ മർമ്മവ്രണം പിടിപെട്ടപോലെ സന്തപിക്കയാണുണ്ടായത്. കർണ്ണൻ താൻെറ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരനാണെന്ന് അറികകൂടി ചെയ്തപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഒരു ബാലനെപ്പോലെ ക

രഞ്ഞുതുടങ്ങി. ഭീഷ്മപിതാമഹനും ഗുരുജനങ്ങളും ബ
ന്ധുജനങ്ങളുമെല്ലാം ചത്തൊടുങ്ങിയ പിന്നെ താൻ
ആരെ സന്തോഷിപ്പിക്കാനാണ് ജീവിച്ചിരിക്കേണ്ടതു്!
സഹോദരന്മാരെ കൂട്ടത്തോടേ നശിപ്പിച്ച് പിടിച്ചെടു
ത്ത രാജ്യത്തെ അനുഭവിക്കുന്നതിൽ തനിക്ക് എന്തൊ
രുസ്വാദാണുള്ളത്! മർമ്മഭേദകമാംവണ്ണം സ്ത്രീജനങ്ങൾ
വാവിട്ടു കരയുന്നതിന്നിടയിൽ തനിക്ക് എന്തൊരു സ
മധാനമാണുള്ളതു്!? ഭീഷ്മദ്രോണന്മാരും കർണ്ണദുര്യോ
ധനാദികളും ഇല്ലാതെ വിജനമായ ഗുഹപോലെ ഒഴി
ഞ്ഞുകിടക്കുന്ന ആ രാജധാനിയിൽ താൻചെല്ലുന്നതെ
ന്തിനു്! ഇങ്ങിനെയെല്ലാം കൂടിയോർത്തപ്പോൾ സർവ്വ
ത്തെയും ഉപേക്ഷിച്ച് കാട്ടിലേക്ക്പോകയാണ് ഇനി
നല്ലതെന്ന് യുധിഷ്ഠിരന് തോന്നി. മരത്തോലുടുക്കയും,
ആരോടുമൊന്നും ആവശ്യപ്പെടാതെയും ഒന്നിനെയും
ഉപദ്രവിക്കാതെയും കിട്ടിയത് ഭുജിക്കയും, ചെന്നെത്തി
യെടത്ത് കിടക്കയും ചെയ്തുകൊണ്ടു് ഒന്നിലും ആഗ്രഹം
വെയ്ക്കാതെയും, ആരെന്തുചെയ്താലും ഭാവഭേദമെന്നി
യെ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടും സർവ്വത്ര സമദർശനനായും
ദേഹമുള്ളതുവരെ ചുററിത്തിരിയുവാനാണ് താൻആഗ്ര
ഹിക്കുന്നതെന്ന് അദ്ദേഹം എല്ലാരെയും അറിയിച്ചു.
ലൗകികജീവിതത്തിൻെറ ഗുണത്തെയും ആവശ്യകത
യെയും പററി അനുജന്മാർയുക്തിയോടെ പ്രസംഗിച്ച
തൊന്നും അദ്ദേഹം ശരിവെച്ചില്ല. ശരശയ്യയിൽ കിടക്കു

ന്ന ഭീഷ്മൻ ജീവിതതത്വങ്ങളെയും ലോകരഹസ്യങ്ങളേയും മുഴുവൻ വെളിവാക്കിക്കൊണ്ടു ഒരു ദീർഘപ്രസംഗം ചെയ്തു. കൃഷ്ണനും പല ഋഷീശ്വരന്മാരും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം പ്രസംഗിച്ചു. അങ്ങിനെയെല്ലാം കൂടി യുധിഷ്ഠിരൻ ഒരുവിധം സമാധാനിക്കയും രാജ്യഭാരം കയ്യേല്ക്കുകയും ചെയ്തു.

യുധിഷ്ഠിരന്റെ മനശ്ശുദ്ധിയെയും ധർമ്മനിഷ്ഠയേയും പററിയോക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹം ക്ഷത്രിയകുലത്തിൽ ജനിക്കേണ്ട ഒരാളല്ലെന്നു തോന്നിപ്പോകുന്നു. ബ്രാഹ്മണകുലത്തിലാണ് അദ്ദേഹം ജനിച്ചതെങ്കിൽ ബ്രഹ്മർഷികളുടെ തപോഗുണത്തെപ്പോലും അധഃകരിക്കത്തക്ക ഗുണവൈശിഷ്ട്യം അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടാകുമായിരുന്നു. സർവ്വസംഗപരിത്യാഗിയായി കാട്ടിൽ ചെന്നു താടിയും തലയും നീട്ടിയില്ലെങ്കിലും നാട്ടിലിരുന്നു സുഖഭോഗങ്ങൾ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടു് ഒരു രാജർഷി എന്ന നിലയിൽ അദ്ദേഹം യശസ്വിയായി തീർന്നിട്ടുണ്ടു്. നിഷ്കാമഭാവത്തോടെ കർമ്മം ചെയ്തുകൊണ്ടു ജീവന്മുക്തനായ ജനകനെപ്പോലെ സമദർശനനായും ചിത്തശുദ്ധാശയനായും രാജ്യം ഭരിച്ചുകൊണ്ടു യുധിഷ്ഠിരൻ ഒരു രാജർഷിയായിട്ടുണ്ടു്.

K. KARTHYAYENI
PERINAD
QUILON.
ATHU-HOUSE

ഭീമസേനൻ.

യുധിഷ്ഠിരൻ സൎവ്വകൎമ്മങ്ങളെയും ദൈവത്തിൽ സമൎപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. പൌരുഷത്തിന്നു ഒട്ടെങ്കിലും വിലയുണ്ടെന്നു അദ്ദേഹത്തിന്നുതോന്നീട്ടില്ല. ദൈവേച്ഛപോലെയല്ലാതെ എന്നും ഒന്നും നടക്കുകയില്ലെന്നാണു അദ്ദേഹത്തിന്റെവിശ്വാസം. സൎവ്വവ്യാപിയായ ഈശ്വരനിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നുള്ള ഭക്തിയാൽ എല്ലാവരെയും അദ്ദേഹം ഒരുപോലെ സ്നേഹിക്കയും മഹാജനങ്ങൾക്കു അദ്ദേഹം കീഴ്പെടുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. ഭീമസേനന്റെ നില നേരെ മറിച്ചാണു്. പൌരുഷത്തെ മാത്രം മാനിക്കയല്ലാതെ ദൈവത്തെപ്പററി അന്വേഷിക്കപോലും ഭീമൻ ചെയ്യുന്നില്ല. എങ്ങും പൌരുഷപൂൎണ്ണമായും എല്ലാവരിലും പൌരുഷം ഒന്നുമാത്രം പ്രവൎത്തിക്കുന്നതായുമാണു അദ്ദേഹം കാണുന്നതു്. ഭീഷ്മൻ ദൈവത്തെയും പൌരുഷത്തെയും ഒന്നുതന്നെയായിട്ടു വിശ്വസിക്കുന്നു. ഭീമനാവട്ടെ, പൌരുഷത്തെ മാത്രമെ വിശ്വസിക്കുന്നുള്ളു. സൎവ്വകൎമ്മഫലങ്ങളും മരണം കൂടിയും സ്വേച്ഛാധീനമാണെന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സങ്കല്പം. അദ്ദേഹം പ്രാണായാമപരിശീലനത്താൽ ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ സ്വാധീനമാക്കുകയും ഇച്ഛാശക്തിയെ ബലവത്താക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ദുര്യോധനൻ അദ്ദേഹത്തെ പാമ്പുകളെക്കൊണ്ടു കടിപ്പിച്ചപ്പോഴും ഗംഗയിൽ

കെട്ടിത്താഴ്ത്തിയപ്പോഴും ദേഹാപായം നേരിടാതിരുന്നതു് ബാല്യത്തിൽ തന്നെ വിശ്വാസം ഉറപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഈശ്വരശക്തി പ്രയോഗത്താലാകുന്നു. യശസ്വിയാവേണമെന്നോ നാട്ടും ധനവും നേടി സമ്പന്നനാവേണമെന്നോ ഭീമന്നു ആഗ്രഹമില്ല. ആശ്രിതന്മാരെ രക്ഷിക്കാതെയും ദുഷ്ടന്മാരെ നിഗ്രഹിക്കാതെയും വിടുകയില്ലെന്നാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വ്രതം. ഭൂമിയിൽ അന്നുണ്ടായിരുന്ന ദുഷ്ടന്മാരെ മിക്കവാറും വധിച്ചതു അദ്ദേഹമാണു്. ദുര്യോധനൻ മുതൽ നൂറെണ്ണത്തെയും തച്ചു തകർത്തതും അദ്ദേഹം തന്നെ. ഹിഡിംബി ഒരു രാക്ഷസിയായിരുന്നിട്ടും തന്നെ ആശ്രയിക്കയാൽ അവളെ പരിഗ്രഹിച്ചു. അവളിലുണ്ടായ സന്താനമാണല്ലോ ബലിഷ്ഠനായ ഘടോൽകചൻ. കൃഷ്ണാർജ്ജുനന്മാർ ചെയ്ത ചതിയാൽ കർണ്ണന്റെ വരായുധമേററു ഘടോൽകചൻ യുദ്ധഭൂമിയിൽ വീണുപോയി. ഇക്കഥയറിഞ്ഞിട്ടും ഭീമന്നു ക്രൂസലൊട്ടും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ഹർഷശോകങ്ങളൊന്നും അദ്ദേഹത്തിന്നില്ല. ദുഷ്ടജനത്തെ കാണുമ്പോൾ മാത്രം ഒരുതരം വീരഹാസം അദ്ദേഹം പ്രകടിപ്പിക്കാറുണ്ടെന്നേയുള്ളൂ. ഏതു ദുഷ്കരമായ കാര്യത്തിലും അദ്ദേഹം ചെന്നു കയറിടും. ഒന്നും അസാധ്യമായിട്ടു അദ്ദേഹത്തിന്നു തോന്നിയിട്ടില്ല. കൃഷ്ണന്റെ സഹായം ഭീമന്നു പലപ്പോഴും ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരുന്നതായി കാണാം. ഏതിലായാലും വിശുദ്ധവും

നിശ്ചലവുമായ വിശ്വാസമുണ്ടെങ്കിൽ അവന്നു ദൈവസഹായവുമുണ്ട്. ഭീമൻ പൌരുഷത്തെ പരിപൂൎണ്ണമായി കാണുകയും അതിനെ ദൃഢമായി വിശ്വസിക്കയും ചെയ്യുന്നു. സൂക്ഷ്മത്തിൽ, അതു തന്നെയാണ് ഈശ്വരവിലാസം. അതുകൊണ്ടു ഭീമൻ ആവശ്യപ്പെടാതെയാണെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തോടൊന്നിച്ചു തന്നെ ദൈവം നിന്നിരുന്നു. ഇതാണ് കൃഷ്ണൻ ഭീമനെ സഹായിക്കുന്നതിന്റെ രഹസ്യം. ഭീമനാവട്ടെ, കൃഷ്ണനെ മററുള്ളവർ പോലെ മാനിക്കാറില്ല; ഒരു സ്നേഹിതൻ എന്ന നിലയിൽ മാത്രമേ ഗണിച്ചിട്ടുള്ളു. പരിപൂർണ്ണപൌരുഷത്തെ ആരാധിക്കുന്ന ഭീമൻ പരിപൂർണ്ണനായ സർവ്വേശ്വരനാൽ അനുഗൃഹീതനായിട്ടുണ്ടെന്നു കാണിപ്പാൻ വേണ്ടി, ഭീമൻ ഇങ്ങോട്ടു മാനിച്ചില്ലെങ്കിലും കൃഷ്ണനു അങ്ങോട്ടു സഹായിക്കേണ്ടിവന്നു. പാഞ്ചാലീവസ്ത്രാക്ഷേപഘട്ടത്തിൽ ജ്യേഷ്ഠനെയൊരാളെ വിചാരിച്ചിട്ടാണ് അദ്ദേഹം ഒതുങ്ങിനിന്നതു്. ഗദ ചുഴററി സഭയിലേക്കു അദ്ദേഹം ചാടിപ്പോയിയെങ്കിൽ പിന്നെ ഒന്നിനെയെങ്കിലും ബാക്കി വെക്കുമോ എന്നു സംശയമാണ്. പാഞ്ചാലിയിൽ മററുള്ളവരെക്കാൾ അധികം പ്രേമം ഭീമനുണ്ടായിരുന്നു. അവളുടെ പല ആവശ്യങ്ങളെയും നിവൎത്തിച്ചതും പല ദുഃഖങ്ങളെയും അകററിയതും ഭീമനാണ്. ഭാൎയ്യയിലുള്ള പ്രണയാധിക്യം നിമിത്തം കഷ്ടങ്ങൾ പലതും അദ്ദേഹത്തിനു സഹി

ക്കേണ്ടതായി വന്നിട്ടുണ്ട്. ഭാഗ്യ എന്തു പറഞ്ഞാലും അതിലേക്ക അദ്ദേഹം മുമ്പും പിമ്പും നോക്കാതെ ഏ തിച്ച ചാടിയേയ്യൂം. പിടിച്ചുനിൎത്തുവാൻ യുധിഷ്ഠി രനില്ലെന്നിരിക്കിൽ ഭീമൻ പല കണ്ടാമണികളിലും കു ടുങ്ങുമായിരുന്നു. എവിടെയും നേരെനിന്നു പൊരുതുക യല്ലാതെ ശത്രുക്കളിൽ വഞ്ചന പ്രയോഗിക്കുന്നതു ഭീമ ന്നു ഇഷ്ടമല്ല. മററാരിലും സ്നേഹബഹുമാനമാവട്ടെ വി ദ്വേഷമാവട്ടെ അദ്ദേഹത്തിൻെറ മനസ്സിലില്ല. ദുഷ്ട ന്മാരെ കണ്ടാൽ ഉടൻ തന്നെ കഥകഴിക്കയല്ലാതെ കാ ൎയ്യം നീട്ടിവക്കയുമില്ല. മഹാന്മാരെ അദ്ദേഹം ഒട്ടും അ നാദരിക്കയില്ലെന്നല്ലാതെ അവൎക്കൊരിക്കലും തല കുനി ക്കയില്ല. താൻ ആരെയും സ്തുതിക്കയില്ല. ആരോടും ആവലാതിപ്പെടുകയുമില്ല. മററൊരാളുടെയും സഹാ യത്തെ അൎത്ഥിക്കയുമില്ല. ഇങ്ങിനെ ഭീമൻെറ സ്വഭാ വവിശേഷങ്ങളൊക്കെയും അന്യാദൃശമാണ്. പൌരു ഷത്താൽ മദോന്മത്തനായിരുന്നുവെന്നല്ലാതെ ഗൎവ്വം അദ്ദേഹത്തിന്നില്ല. എല്ലാം കൂടി നോക്കിയാൽ അദ്ദേ ഹം വിശിഷ്ടപുരുഷൻ തന്നെയെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തെ ഒരു കയ്യൂക്കുള്ളവൻ എന്നു ഗണിക്കയല്ലാതെ മഹാ ന്മാർ അദ്ദേഹത്തെ അത്രയേറെ പുകഴ്ത്താറില്ല. ഭീ മൻ മഹാന്മാരെ ബഹുമാനിക്കാതിരുന്നതുകൊണ്ടായി രിക്കാം, അതിൻെറ ഫലമായി, അദ്ദേഹം ബഹുമാന്യ നാവാഞ്ഞതു്. കയ്യൂക്കിന്നെപ്പുറം യല്ലാതെ, അദ്ദേഹ

ത്തിൽ അന്യാദൃശങ്ങളായുണ്ടായിരുന്ന മററു ഗുണങ്ങ ളെ ലോകം വെളിവായി അറികയൊ ശ്ലാഘിക്കയോ ചെയ്യാറില്ല. യശഃകാംക്ഷയോ മനോമാലിന്യമോ ഇല്ലാ ത്ത ഭീമസേനന്റെ മനോവിശിഷ്ടതയോ, കയ്യൂക്കോ ഏതാണു വലിയതെന്നു് സൂക്ഷ്മദൃക്കുകൾക്കു മാത്രമെ അറിവാൻ കഴികയുള്ളു.

അജ്ജുനൻ.

യുധിഷ്ഠിരന്റെയും ഭീമന്റെയും ജീവിതഗതി അ നുകരിക്കാൻ അസാദ്ധ്യമായുള്ളതാണു്. ആരെങ്കിലും അതിനൊരുങ്ങിയാൽത്തന്നെ പൂർണ്ണമാവാതെ ഇട യിൽ തങ്ങി നിന്നു തിണ്ടാടേണ്ടി വരികയാണുണ്ടാകു ക. എന്നാൽ അജ്ജുനന്റെ ജീവിതഗതിയാവട്ടെ, ആക്കും പിൻപററാവുന്നതാണു്. ദൈവത്തേയും പൌരുഷത്തെയും അജ്ജുനൻ ഒരുപോലെ വിശ്വ സിക്കുന്നു. ദൈവം കൂടാതെ പൌരുഷമൊ പൌരു ഷം കൂടാതെ ദൈവമൊ പ്രവത്തിക്കയില്ല. വിത്തും വ യലുമെന്ന പോലെയാണു് ദൈവത്തിന്റെയും പൌ രുഷത്തിന്റെയും നില. രണ്ടും എപ്പോഴും യോജിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നതായാലേ ശരിയായ ഫലം ഉണ്ടാകയു ള്ളൂ. ഇവ തമ്മിൽ ഇടയുമ്പോഴാണു് കാൎയ്യമൊക്കയും

തകരാറാവുകയും ദുഃഖിക്കേണ്ടി വരികയുംചെയ്യുന്നതു്. പൌരുഷത്തെ ഒട്ടും പ്രവത്തിപ്പിക്കാതെ ദൈവത്തെ മാത്രം വിശ്വസിച്ചിരിക്കയും ദൈവത്തെ തള്ളിക്കളഞ്ഞു പൌരുഷത്തെ മാത്രം ജീവിതാധാരമാക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഇരുകൂട്ടക്കും ലോകത്തിൽ വിജയമുണ്ടാകയില്ല. അജ്ജുനൻെറ ഈ ദൃഢവിശ്വാസത്തിന്നൊത്ത വണ്ണം തന്നെ ദൈവവും പൌരുഷവും അദ്ദേഹത്തിൽ ഒരുപോലെ പ്രവത്തിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്നുണ്ടായ ഏതു വിജയവും സ്വസാമത്ഥ്യവും കൃഷ്ണസഹായവും യോജിച്ചു നിന്നതിന്റെ ഫലമാണു്. അദ്ദേഹം എല്ലാവക്കും നല്ലവനാണു്. ബഹുജനാഭിപ്രായമനുസരിച്ചേ ഏതു കായ്യവും ചെയ്യുകയുള്ളൂ. മഹാന്മാരെ ഭക്തിപൂവ്വം വന്ദിക്കയും സാധാരണന്മാരെ സ്നേഹപൂവ്വം ആദരിക്കയും ചെയ്യുവന്നു. അനശ്വരമായ യശസ്സു നേടേണമെന്നും ലൌകിക സുഖഭോഗങ്ങളൊക്കെയും പൂണ്ണമായി അനുഭവിക്കേണമെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്നു് നല്ലവണ്ണം ആഗ്രഹമുണ്ടു്. പൂണ്ണഭക്തിയാൽ യുധിഷ്ഠിരനിൽ തികഞ്ഞു കാണുന്ന ശാന്തിരസമോ പൌരുഷാധിക്യത്താൽ ഭീമനിൽ വളന്നു കാണുന്ന രൌദ്രരസമോ അല്ലാ അജ്ജുനനിൽ കാണുന്നതു്. ശാന്തിയും പൌരുഷവും ഇടകലന്നിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം സുന്ദരകളേബരനായിരുന്നു. ദണ്ഡനീതിയിലും, അത്ഥവിജ്ഞാനീയത്തിലും സംഗീതസാഹിത്യകലകളിലും അദ്ദേ

ഹം നല്ല പാണ്ഡിത്യം സമ്പാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. സുഖവും യ
ശസ്സും നേടുകയും പൊതുവേ ഗുണം വളൎത്തുകയും ദുഷ്ട
തയെ നിഗ്രഹിക്കയുംചെയ്തു് വിജയിയാവേണമെങ്കിൽ
ഇടക്കിടെ ചില ഒളിയമ്പുകൾ പ്രയോഗിക്കാതെ ക
ഴികയില്ലെന്നാണ് അൎജ്ജുനൻെറ നിശ്ചയം. ദുഷ്ടരോ
ടു എതിൎക്കുമ്പോൾ നേർവഴിയിൽനിന്നു തെററി കുറെ
യൊക്കെ വളഞ്ഞു ചെരിഞ്ഞു പോകുവാൻ അൎജ്ജുന
ന്നു് മടിയില്ല. കൃഷ്ണാൎജ്ജുനന്മാർ കൂടക്കൂടെ ചില വ
ഞ്ചനകൾ പ്രയോഗിച്ചില്ലെന്നിരിക്കിൽ ഭാരതയുദ്ധ
ത്തിൽ പാണ്ഡവർ ജയിക്കയോ, ദുഷ്ടതനീങ്ങുകയോ,
ബഹുജനങ്ങൾക്കു് ക്ഷേമം ഏറുകയോ ഉണ്ടാകുന്നതാ
ണോ? ഉള്ളടക്കം പുറമേ വിടാതെയും, സ്വാതന്ത്ര്യ
യാൽ പ്രേരിതനാവാതെയും, ആളും തരവും അറിഞ്ഞു
പ്രവൎത്തിക്കുവാനുള്ള ഉചിതജ്ഞത എത്രത്തോളമു
ണ്ടോ, അത്രത്തോളം അവൻ ലൌകിക ജീവിതത്തി
ൽ വിജയിയായിത്തീരും. ആരെയും അവിശ്വസിക്കരു
തു്; എന്നാൽ എല്ലാരെയും ഒരുപോലെ വിശ്വസിക്ക
യുമരുതു്. ഉള്ളിൽ കപടമരുതു്; എന്നാൽ ഉള്ളിലു
ള്ളതൊക്കെയും എങ്ങും എല്ലാരെയും തുറന്നു പറകയു
മരുതു്. അൎജ്ജുനൻെറ സ്വഭാവം ഇങ്ങിനെയാണ്.
ഇത്തരക്കാരെ ശോകഹൎഷദ്വന്ദ്വഭാവങ്ങൾ ഇടവിടാ
തെ ബാധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. എന്നാൽ അവ ഗുണ
ദോഷജ്ഞതയെ വളൎത്തുന്നതിനും ജീവിതത്തെ ഉൽകൃ

ഷ്ടതമമാക്കുന്നതിനുമുള്ള ഉപകരണങ്ങളായിട്ടാണ് ഉ
വിക്കുക. അർജ്ജുനന്റെ മനസ്സു ചിനക്കി നോ
ക്കിയാൽ അവിടെ ദോഷങ്ങൾ പലതും കാണാം.
അവയിൽനിന്ന് അദ്ദേഹം ദുഃഖമനുഭവിക്കുന്നതായും
കാണാം. എന്നാൽ ആ വക ദോഷങ്ങൾ ബഹുജനഗുണ
ത്തെയോ, പരോപദ്രവകരമല്ലാത്ത സ്വഗുണത്തെ
യോ ഉദ്ദേശിച്ച് അദ്ദേഹം ചെയ്തിട്ടുള്ളവയാണ്.
ആ കപ്പാടെയൊതുക്കിപ്പറകയാണെങ്കിൽ അർജ്ജുനൻ
ഒരു ഉത്തമ മാതൃകാ ലൌകിക ജീവിതത്തെ ലോക
ത്തിൽ പ്രകാശിപ്പിച്ച ഒരു വിശിഷ്ട പുരുഷനാണ്.
മഹാഭാരത കഥ ഇത്രയേറെ രസജ്ഞകമായിരിക്കുന്ന
തുതന്നെ അർജ്ജുനന്റെ ജീവിതവിലാസത്താലാകുന്നു.
പാഞ്ചാലീ സ്വയംവരം, ഖാണ്ഡവദാഹം, ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥ
നിർമ്മാണം, അർജ്ജുനദിഗ്വിജയം, സുഭദ്രാഹരണം,
ദേവലോകപ്രവേശം, ഗോഗ്രഹണയുദ്ധം, ഭഗവൽഗീ
ത, അഭിമന്യുവിയോഗദുഃഖം എന്നിങ്ങനെ അർജ്ജുന
നെ സംബന്ധിച്ച കഥകളെക്കൊണ്ടാണ് മഹാഭാര
തം പൂർണ്ണമായിരിക്കുന്നതു്. അതിലെ കഥാനായക
നാണ് അർജ്ജുനൻ. ഭാരതത്തിനുള്ളെടത്തോളം പ്ര
സിദ്ധിയും പ്രശസ്തിയും അർജ്ജുനനും ഉള്ളതുതന്നെ.

പാഞ്ചാലി.

അൎജ്ജുനനു വേണ്ടി ഉഴിഞ്ഞു വിടുകയും അൎജ്ജുനന്റെ വിദഗ്ദ്ധതയാൽ സമ്പാദിക്കുകയും ചെയ്ത സ്വത്താണ് പാഞ്ചാലി. എന്നാൽ അവളെ പാണ്ഡവന്മാരഞ്ചു പേരും കൂടിയാണ് അനുഭവിക്കുന്നതു്. ഈ അഞ്ചു പേരെയും ഒരു പോലെ സ്നേഹിക്കയും, അഞ്ചു പേരുടെയും സ്നേഹത്തെ തന്നിൽ ഒരുപോലെ ഉറപ്പിക്കയും ചെയ്യുന്ന പാഞ്ചാലിയുടെ പാതിവ്രത്യനിഷ്ഠ അത്യത്ഭുതകരം തന്നെ. യുധിഷ്ഠിരനെ പൂൎണ്ണഭക്തിയോടേ അവൾ ആരാധിക്കുന്നു; ഭീമനെ പ്രിയഭൎത്താവെന്നനിലയിൽ അവൾ ആശ്രയിക്കുന്നു; അൎജ്ജുനനെ പ്രേമാകുലയായിഅവൾ ശുശ്രൂഷിക്കുന്നു; നകുലസഹദേവന്മാരെ അനുരാഗപരവശയായി അവൾ പരിചരിക്കുന്നു. പാഞ്ചാലിയുടെ ഈ സാമൎത്ഥ്യവും ആ വിഷയത്തിൽ പാണ്ഡവന്മാൎക്കുള്ള യോജിപ്പും ആൎക്കും അനുകരിക്കുവാൻ ആകാത്തതാകയാൽ അതിനെപ്പററി അത്രയേറെആഴത്തിൽ ആലോചിച്ചു് നാം ബുദ്ധിമുട്ടാതിരിക്കയാണു് നല്ലതു്. പാണ്ഡവന്മാരെപ്പോലെ യോജിപ്പുള്ള ജ്യേഷ്ഠാനുജന്മാർ എങ്ങാനും ഉണ്ടായിയെന്നുവരാം. പാഞ്ചാലിയെപ്പോലെ ഒരു സ്ത്രീ അതിനു് മുമ്പുംപിമ്പും ഉണ്ടായതായി കേട്ടിട്ടേയില്ല, ഉണ്ടാകാവുന്ന ഒരു സൃഷ്ടിവിശേഷമാണെന്നു തോന്നുന്നതുമ

ല്ല. അൎജ്ജുനന്നു നൽകുവാൻ ദ്രുപൻ ആറ്റുനോററി രുന്നിട്ടുണ്ടായ മകളാണ് പാഞ്ചാലി. തൻെറ പ്രിയ തമനായി വരാൻ പോകുന്ന അൎജ്ജുനൻെറ ഗുണഗണ ത്തെ ഒന്നൊന്നായി ഓൎത്തോൎത്ത് ആനന്ദിച്ചുകൊണ്ടും മനസ്സങ്കല്പത്താൽ അൎജ്ജുനനിൽ നിന്ന് ഭൎത്തൃസുഖ ത്തെ അനുഭവിച്ചു കൊണ്ടുമായിരിക്കാം പാഞ്ചാലി യുടെ ആദ്യത്തെ ജീവിതം. പാണ്ഡവന്മാർ അരക്കി ല്ലത്തിൽ കിടന്ന് ദഹിച്ചുപോയിയെന്ന് പരക്കേ വി ശ്വസിക്കാൻ ഇടയായപ്പോൾ പാഞ്ചാലിയുടെ മനോ ഗതി മാറിത്തിരിഞ്ഞു. അച്ഛൻ സ്വയംവരത്തിന്നവേ ണ്ടുന്ന ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്തുതുടങ്ങിയതിൽപിന്നെ ആ രെയാണ് വരിക്കേണ്ടതെന്ന് അവൾ ആലോചിച്ചുതു ടങ്ങുകയും സങ്കല്പത്താൽ യോഗ്യന്മാരായ പലരുടെയും ഭാൎയ്യയായിരുന്ന് സുഖദുഃഖങ്ങൾ അനുഭവിച്ചു നോക്കുക യും ചെയ്തിട്ടുണ്ടാവണം. ഇങ്ങിനെ-ദുരുദ്ദേശം കൂടാതെ യാണെങ്കിലും—മനസ്സ് വ്യഭിചരിച്ചതിൻെറ ഫലമാ യിട്ടായിരിക്കാം, പാഞ്ചാലിക്ക്—ലോകാപവാദത്തിന്ന ിടയാവാതെയാണെങ്കിലും—ഒന്നിലധികം ഭൎത്താക്ക ന്മാരുണ്ടായിവന്നത്. സീതാ, സാവിത്രി, ദമയന്തി, എ ന്നിവർ ഒരാളെത്തന്നെ സ്നേഹിക്കയും, മററൊരാളെ പ്പററി വിചാരിക്കപോലും ചെയ്യാതെ, ആയാളെ ത്തന്നെ വരിക്കയുമാണുണ്ടായിട്ടുള്ളതു്. അൎജ്ജുനനെപ്പ ററി നിനച്ചിരുന്ന പാഞ്ചാലി അദ്ദേഹം മരിച്ചുപോയി

യെന്നറിഞ്ഞിട്ടും സ്വയംവരാഘോഷത്തെ അനുകൂലിച്ചുതന്നെയാണിരുന്നതു്. ഈ ഭാവം നോക്കുമ്പോൾ പുരാണപ്രസിദ്ധകളായ മററു പതിവ്രതാരത്നങ്ങളോളം പ്രഭാവം പാഞ്ചാലിക്കുണ്ടോ എന്നു സംശയമാകുന്നു. എന്നാൽ വിവാഹത്തിന്നു പിന്നീടുള്ള നിലനോക്കിയാൽ മററുള്ളവക്കു അപ്രാപ്യമാംവണ്ണം അത്രയേറെ വിസ്തൃതവും ദുർഗ്ഗമവുമായ പാതിവ്രത്യനിഷ്ഠയിൽ അവർ സ്ഥിരതയോടെ സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്നു എന്നു കാണാം. ധൈര്യവീര്യപരാക്രമങ്ങൾ മൂർത്തീകരിച്ച ഭർത്താക്കന്മാർ തനിക്കു ഒന്നുരണ്ടല്ലാ ഉള്ളതു് എന്ന ഗർവ്വം പാഞ്ചാലിക്കു് നല്ലവണ്ണമുണ്ടായിരുന്നു. അവരിരിക്കേ തന്നോളം ഭാഗ്യവതിയും ബഹുജനവന്ദ്യയുമായി മററാരു സ്ത്രീയില്ലെന്നു അവർ ഗവ്വിച്ചിരുന്നു. ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥരാജധാനിയിൽ സവ്വസുഖഭോഗമദാകുലയായി ചക്രവത്തിനി പദത്തിൽ ഞെളിഞ്ഞിരുന്നുകൊണ്ടു, സ്ഥലജലഭ്രാന്തിയിൽ ഉഴലുന്ന ദുര്യോധനനെനോക്കി കൈകൊട്ടിചിരിച്ച പാഞ്ചാലി അതിൻെറഫലം വേണ്ടപോലെ അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സപ്പത്തിൻെറ തലയിൽ കളിയായി മണ്ണുവാരിയിടുന്നവൻ അതുപോലെ നിസ്സാരഭാവത്തിലായിരിക്കയില്ലല്ലോ ഫലം അനുഭവിക്കുന്നതു്. വസ്ത്രാക്ഷേപത്തിന്നു ശേഷവും അവർ തുടരെത്തുടരെ ആധിയും അവമാനവും അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടേയിരുന്നു. ഇങ്ങിനെയുള്ള അനുഭവങ്ങളാൽ അടക്കവും

ഒതുക്കവും മിക്കവാറും അകന്നു ഒരുവക വീരോചിതഭാവം അവളിൽ പ്രകാശിച്ചു. ഭർത്താക്കന്മാർ സർവ്വശക്തന്മാരാണെന്നഗർവ്വം അസ്തമിക്കയുംചെയ്തു. ധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാരുടെ നാശത്തെപ്പററിത്തന്നെ അവൾ എപ്പൊഴും ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഈ ദോഷചിന്ത ഒടുക്കം അവളെ ദുസ്സഹമായ ദുഃഖത്തെ അനുഭവിപ്പിച്ചു. മക്കളെല്ലാറെയും ഒരു രാത്രികൊണ്ട് ഭസ്മമായിപ്പോയിയെന്നുള്ളതാണത്. ഗർവ്വം, പരപരിഹാസം, പരദോഷചിന്ത എന്നിവയാൽ പാഞ്ചാലിയുടെ ജീവകാലം മിക്കവാറും ദുഃഖഭൂയിഷ്ഠമായിരുന്നു. എന്നാൽ അവളിലുണ്ടായിരുന്ന ഗുണവിശേഷങ്ങളാൽ അവൾ യശസ്വിനിയും, ഒടുക്കം ചക്രവർത്തിനിയുമായിട്ടുണ്ട്.

കുന്തി.

അമ്മമാർ മക്കളെ വളർത്തുന്നതു നിഷ്കാമഭാവത്തോടെയായിരിക്കണം. മക്കളിൽനിന്ന് യാതൊരു പ്രതിഫലത്തെയും ഇച്ഛിക്കുന്നതിന്ന് അവർക്കവകാശമില്ല. മക്കളെ ജീവിതരണത്തിൽ സമർത്ഥന്മാരായ ഭടന്മാരാക്കി വിടുകയെന്നതു മാത്രമാണ് അമ്മമാരുടെ കടമ. മക്കൾ തങ്ങൾക്കു ഗുണംചെയ്യേണ്ടുന്നവരാണെന്നൊ, കണ്ടുകൊണ്ടാടുവാനുള്ള ഒരു വ

ക സത്വങ്ങളാണ് അവരെന്നോ കരുതി അവരെ അ
തിന്നുമണ്ണു വളൎത്തുന്ന അമ്മമാർ തീൎച്ചയായും ദുഃഖിക്കാ
തെയിരിക്കയില്ല. കുന്തിയെ നോക്കുക. സപത്നിയായ
മാദ്രിയുടെയും തന്റെയും മക്കളെ ഒരേ ഭാവത്തിൽത്ത
ന്നെയാണു കുന്തി വളൎത്തിയതു. അവർ ലോകത്തിൽ
എന്തിനും സമൎത്ഥന്മാരായിത്തീരേണമെന്നു മാത്രമല്ലാ
തെ, അവരിൽനിന്ന് തനിക്ക് വല്ലതും ഗുണം നേടേ
ണമെന്ന ആഗ്രഹം കുന്തിക്കില്ല. ബാല്യത്തിൽത്ത
ന്നെ മക്കളെ നല്ലവണ്ണം ക്ലേശിപ്പിച്ചു വളൎത്തി. ത
ന്റെ ഭൎത്താവ് സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടെ രാജ്യം ഭരിച്ചിരു
ന്നപ്പോൾ മക്കൾക്കായി വല്ലതുമൊക്കെ സമ്പാദിച്ചു
വെയ്ക്കുവാൻ കുന്തിക്ക് കഴിയുമായിരുന്നിട്ടും അങ്ങിനെ
ചെയ്തില്ല. യഥാൎത്ഥസുഖത്തിന്നും വിജയത്തിന്നും ഉ
ള്ള മാൎഗ്ഗം മക്കളെ ഗ്രഹിപ്പിക്കയും അവരെ അതിലേ
ക്കു സജ്ജന്മാരാക്കുകയും ചെയ്കയല്ലാതെ, വേറേ താല്ക്കാ
ലിക രസത്തിന്നുള്ള വക വല്ലതും അവൎക്കുകൊടുത്തു
അവരിൽ പ്രയത്നവൈമുഖ്യത്തെ ജനിപ്പിച്ചു കൂടെന്നാ
ണു കുന്തിയുടെ സിദ്ധാന്തം. രാജപത്നിയായിരുന്നിട്ടും
എത്രയോ ഏറെച്ചുരുങ്ങിയ നിലയിലായിരുന്നു കുന്തി
യുടെ ജീവിതം. അതേ രീതിയിൽ തന്നെ മക്കളെയും
വളൎത്തി, അവരിൽ ഗുണഭാവങ്ങളെ നടുകയും ചെയ്തു.
ഇനി തന്റെ മക്കൾ എവിടെയും അപജയപ്പെടുകയി
ല്ലെന്ന ധൈൎയ്യത്തോടെ അവരെ ജീവിതത്തിലേക്ക് ഇറ

ക്കിവിട്ടു. എന്നിട്ട് ആ മാതൃകാ മാതാവായ കുന്തി തപസ്വിനിയുടെ നിലയിൽ വിദുരൻെറ ഗൃഹത്തിൽ പാർത്തുവന്നു. അതിൻമുമ്പ് - അരക്കില്ലത്തിൽ നിന്ന് പിഴച്ച് കാടുകളിൽ ചുററിത്തിരിഞ്ഞു ഏകചക്ര നഗരത്തിൽ എത്തിയപ്പോഠം താൻ ചെന്ന ഗൃഹത്തിൽ, തങ്ങളുടെ ഏകസന്താനത്തെ ബകനു ബലികൊടുക്കേണമല്ലോ എന്നു സന്തപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ആമാതാപിതാക്കന്മാരെ സമാശ്വസിപ്പിച്ച് തനിക്കു അഞ്ചുണ്ണുമുള്ളതുകൊണ്ട് ഒന്ന് വിട്ടുപോയാലും തരക്കേടില്ലെന്നു വെച്ച് ഭീമനെ അയച്ചുകൊടുത്ത കുന്തിയുടെ മനോഗുണത്തെയും പ്രത്യേകിച്ച് ധൈര്യത്തെയും പററി പുകഴ്ത്തുവാൻ ഞാൻ ശക്തനല്ല. ഭാരതയുദ്ധം കഴിഞ്ഞ് മക്കഠം സ്വതന്ത്രമായി രാജ്യംഅനുഭവിച്ചുതുടങ്ങിയകാലത്തിൽ, ധൃതരാഷ്ട്രനെയും വിദുരനെയും പിന്തുടന്നുകൊണ്ടു കുന്തി വനത്തിലേക്ക് പോകയാണ് ചെയ്തതു് മക്കളോടൊന്നിച്ച് സുഖഭോഗങ്ങഠം അനുഭവിക്കേണമെന്ന ആഗ്രഹം കുന്തിക്കില്ലെന്നതിനു ഇതുതന്നെ മതിയല്ലോ തെളിവു. കുന്തിയുടെ ജീവിതഗതി ലോകത്തിലെ അമ്മമാരൊക്കെയും അനുകരിക്കേണ്ടതാണെന്നതാണ്.

ഉ പ സം ഹാ രം

ഇങ്ങിനെ മഹാഭാരതത്തിലെ കഥാപാത്രങ്ങളെപ്പററി നിരൂപണംചെയ്തുതുടങ്ങിയാൽ ജീവിതതത്വങ്ങൾപലതും വെളിവായികാണാം. ഇനിയുള്ള ഭാരം വായനക്കാൎക്കായി വിടുകയല്ലാതെ ഇതിലധികം വിസ്തരിക്കുന്നതിനും ഇനിയുള്ള പാത്രങ്ങളെപ്പററി നിരൂപിക്കുന്നതിനും എനിക്കു ഇപ്പോൾ സൌകൎയ്യമില്ല. വഴികാട്ടിത്തരിക എന്നു മാത്രമേ ഞാൻ ഇവിടെ ചെയ്തിട്ടുള്ളൂ. ഈ വഴിയിൽക്കൂടി കടന്നുപോകുന്നവർ സുന്ദരങ്ങളായ കാഴ്ചകൾ പലതും കാണാറാകും, അങ്ങിനെ അവർ സുഖജീവിതത്തെ പ്രാപിക്കയും ചെയ്യും.

ശുഭം

1920 മുതൽ 1921 വരെയുള്ള പാഠ്യപുസ്തകങ്ങൾ

	ബ്രി.	ക. ച.	കാ.
൧-ാം ക്ലാസ്സ്—പാരായണം പദ്യപാഠാ			
വലി ൧-ാം ഭാഗം	൦	൪	൦
കണക്കു ബാലഗണിതം ൧-ാം ഭാഗം	൦	൬	൦
൨-ാം ക്ലാസ്സ്—പാരായണം പദ്യപാഠാ			
വലി ൨-ാം ഭാഗം	൦	൪	൦
കണക്കു ബാലഗണിതം ൨-ാം ഭാഗം	൦	൭	൦
രചന ഗദ്യരചന ൧-ാം ഭാഗം	൦	൬	൦
ഗൃഹപാഠം ദേശകഥകൾ	൦	൬	൦
വെള്ളുവിൻ്റെ കഥ	൦	൮	൦
രണ്ടു ചെറിയ കഥകൾ	൦	൪	൦
ഭൂമിശാസ്ത്രം തിരുവിതാംകൂർ ഭൂമിശാസ്ത്രം	൦	൪	൦
രാജ്യഭരണം ൧-ാം ഭാഗം	൦	൩	൦
ഡ്രായിംഗ് കാപ്പിപുസ്തകം ൧-ാം നമ്പ്ര	൦	൩	൦
൩-ാം ക്ലാസ്സ്—പാരായണം പദ്യപാഠാ			
വലി ൩-ാം ഭാഗം	൦	൪	൦
ബാലബോധിനി	൦	൧	൨
പുരാണലോകം	൦	൪	൦
വൃത്താന്തമഞ്ജരി	൦	൬	൦
തിരുവിതാംകൂർ ഭൂമിശാസ്ത്രം	൦	൪	൦
തിരുവിതാംകൂർ അറ്റ്ലസ്സ്	൦	൧൨	൭
ഡ്രായിംഗ് ൨-ാം നമ്പ്ര	൦	൪	൦
രചന ഗദ്യരചന ൨-ാം ഭാഗം	൦	൧	൦
ബാലഗണിതം ൩-ാം ഭാഗം	൦	൭	൦

ബി വി. ബുക്കുഡിപ്പോ,

തിരുവനന്തപുരം

മഹാഭാരതകഥ.

ഒരു നിരൂപണം

ഗ്രന്ഥകർത്താ:
കുന്നത്തു് ജനാർദ്ദനമേനോൻ

൨-ാംപതിപ്പ്]   [൫൦൦ പ്രതികൾ

PUBLISHED BY THE

B. V. BOOK DEPOT

TRIVANDRUM.

Copy Right

K. P. Works—Trivandrum

1920.

K. KARTHIKEYAN
VILAYATHU HOUSE
PERINAD
QUILON